Lokalny Program Rewitalizacji

dla Gminy Opatówek

na lata 2017 - 2023

projekt z 31 sierpnia 2017 r.

Niniejsze opracowanie powstało w ramach projektu pn. "Opracowanie Programu Rewitalizacji dla Gminy Opatówek" współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna na lata 2014-2020 oraz budżetu państwa.

Zadanie zostało zrealizowane w ramach projektu pn. . "Opracowanie Programu Rewitalizacji dla Gminy Opatówek" współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna na lata 2014-2020 oraz budżetu państwa

Autorzy opracowania:

Aneta Szarfenberg; Marcin Jaczewski

W procesie tworzenia Programu Rewitalizacji uczestniczyli pracownicy Urzędu Miejskiego Gminy Opatówek, zaangażowani byli także Mieszkańcy Gminy oraz Interesariusze procesu rewitalizacji, którzy wyrażali swoje opinie w trakcie prowadzonych spotkań oraz prowadzonych konsultacji, w tym ankiety.

PRACOWNIA DANYCH MARCIN JACZEWSKI adres: ul. Równa 28, 05-270 Marki

tel. 503 607 149 email: pracowniadanych@gmail.com NIP 524 230 88 79 REGON 366233410

Spis treści

WPROWADZENIE 5

1. PODSUMOWANIE DELIMITACJI OBSZARU REWITALIZACJI 7

2. DIAGNOZA CZYNNIKÓW I ZJAWISK KRYZYSOWYCH 8

2.1 METODOLOGIA 8

2.1.1 PODZIAŁ GMINY NA JEDNOSTKI ANALITYCZNE/REFERENCYJNE 8

2.1.2 PODSTAWA ANALIZY ZRÓŻNICOWANIA JEDNOSTEK REFERENCYJNYCH 10

2.2 SFERA SPOŁECZNA 15

2.2.1 DEMOGRAFIA 15

2.2.2 UBÓSTWO 21

2.2.3 BEZROBOCIE 22

2.2.4 PRZESTĘPCZOŚĆ 24

2.2.5 KAPITAŁ SPOŁECZNY 26

2.2.6 UCZESTNICTWO W ŻYCIU PUBLICZNYM 28

2.3 SFERA GOSPODARCZA 30

2.4 SFERA TECHNICZNA 31

2.5 SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA 33

2.6 SFERA ŚRODOWISKOWA 35

3. OPINIE MIESZKAŃCÓW 37

3.1 SPOTKANIA WARSZTATOWE 37

3.2 ANKIETA 38

3.3 NABÓR PROJEKTÓW 38

4. PODSUMOWANIE DIAGNOZY ORAZ WYZNACZENIE OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I REWITALIZACJI 39

4.1 PODSUMOWANIE WNIOSKÓW Z ANALIZY WSKAŹNIKOWEJ 39

4.2 PODSUMOWANIE ZEBRANYCH OPINII – BADANIA JAKOŚCIOWE 41

4.3 WYZNACZENIE OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I REWITALIZACJI 42

4.3.1 OBSZAR ZDEGRADOWANY 42

4.3.2 OBSZAR REWITALIZACJI 45

5. ZAŁOŻENIA PROGRAMU REWITALIZACJI 49

5.1 WIZJA STANU OBSZARU PO PRZEPROWADZENIU REWITALIZACJI 49

5.2 CELE REWITALIZACJI ORAZ KIERUNKI DZIAŁAŃ ODPOWIADAJĄCE ZIDENTYFIKOWANYM POTRZEBOM ..50

6. LISTA PLANOWANYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ 52

7. REALIZACJA PROGRAMU REWITALIZACJI 67

7.1 MECHANIZMY INTEGROWANIA DZIAŁAŃ ORAZ PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH 67

7.2 SZACUNKOWE RAMY FINANSOWE 68

7.3 STRUKTURA ZARZĄDZANIA REALIZACJĄ PROGRAMU 68

8. PARTYCYPACJA SPOŁECZNA 69

8.1 MECHANIZMY WŁĄCZENIA INTERESARIUSZY 69

8.2 UDZIAŁ INTERESARIUSZY W PROCESIE TWORZENIA PROGRAMU REWITALIZACJI 69

8.3 SPOSÓB WŁĄCZENIA INTERESARIUSZY WE WDRAŻANIE 71

9. KOMPLEMENTARNOŚĆ PROGRAMU 73

9.1 KOMPLEMENTARNOŚĆ PRZESTRZENNA I PROBLEMOWA 73

9.2 KOMPLEMENTARNOŚĆ PROCEDURALNO-INSTYTUCJONALNA 74

9.3 KOMPLEMENTARNOŚĆ ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA 74

SPIS TABEL 75

SPIS MAP 75

Wprowadzenie

Rewitalizacja - to kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji. Rewitalizacja zakłada optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmacnianie jego lokalnych potencjałów (w tym także kulturowych) i jest procesem wieloletnim, prowadzonym przez interesariuszy (m.in. przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, właścicieli nieruchomości, organy władzy publicznej, etc.) tego procesu, w tym przede wszystkim we współpracy z lokalną społecznością. Działania służące wspieraniu procesów rewitalizacji prowadzone są w sposób spójny: wewnętrznie (poszczególne działania pomiędzy sobą) oraz zewnętrznie (z lokalnymi politykami sektorowymi, np. transportową, energetyczną, celami i kierunkami wynikającymi z dokumentów strategicznych i planistycznych).[1]

Istotą rewitalizacji jest osiągnięcie **efektu synergii przestrzennej** - suma działań realizowanych w ograniczonych obszarach, w tym samym czasie i we wzajemnym powiązaniu daje znacznie lepszy efekt niż suma tych samych działań rozproszonych w przestrzeni gminy, realizowanych niezależnie od siebie i w różnym czasie.

Trudność polega na takim wyborze i uporządkowaniu działań do realizacji w określonym obszarze, które umożliwią przekroczenie pewnego progu, osiągnięcie **masy krytycznej** i pozwolą na odwrócenie negatywnych trendów. Jedną z kluczowych kwestii jest zatem właściwy dobór wielkości obszaru w stosunku do budżetu projektu. Wybór zbyt dużego obszaru może prowadzić do rozproszenia działań i zbyt słabego efektu synergii. Zbyt mały obszar z kolei, nawet jeśli zostanie w całości przekształcony, może nie posiadać wystarczającego potencjału, aby doprowadzić do trwałej zmiany negatywnych trendów.[2]

Rewitalizacja nie jest doraźnym rozwiązaniem zidentyfikowanego problemu, jest to **długoletnia inwestycja** w zmiany w obszarze zdegradowanym, które mają przynieść rozwój tego obszaru i całej gminy. Dlatego obszar rewitalizacji nie powinien być wyznaczany jedynie na podstawie danych ilościowych pokazujących najbardziej intensywną degradację, ale jego granice powinny zostać wyznaczone w taki sposób, aby umożliwić obszarowi rewitalizacji rozwój z wykorzystaniem lokalnych czynników rozwoju. Lokalne czynniki rozwoju powinny być zawsze indywidualnie zidentyfikowane.

Kluczowe wyzwanie stanowi **zapewnienie warunków dla właściwej rewitalizacji**, tj. zintegrowanego i kompleksowego, przygotowywanego i prowadzonego z uwzględnieniem realnej partycypacji społecznej, przeciwdziałania procesom degradacji związanym m.in. z postępującą degradacją tkanki infrastrukturalnej (w tym mieszkaniowej), erozją stosunków społecznych, niekorzystnymi procesami demograficznymi (migracje, depopulacja), przestrzennymi (suburbanizacja), infrastrukturalnymi (niesprawny transport, niska efektywność energetyczna), kulturowymi (degradacja materialna obiektów

[1] *Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*, MR/H 2014-2020/20(2)/08/2016, Minister Rozwoju, Warszawa, 2 sierpnia 2016 r. – zwane dalej *Wytycznymi.*.

[2] K. Janas, W. Jarczewski, W. Wańkowicz, *Model rewitalizacji miast*, Instytut Rozwoju Miast, Kraków 2010.

dziedzictwa kulturowego, spadek uczestnictwa w kulturze) oraz środowiskowymi (zanieczyszczenie środowiska).[3]

Mając na względzie powyższe zapisy oraz zidentyfikowane problemy przystąpiono do prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji dla Gminy Opatówek na lata 2017-2023 (dalej: Lokalny Program Rewitalizacji / LPR).

Niniejszy dokument został przygotowany zgodnie z zapisami zawartymi w *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* (dalej „Wytyczne"), opublikowanymi przez Ministra Rozwoju w dniu 2 sierpnia 2016 r., i stanowi podsumowanie prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji, w tym przede wszystkim wskazuje problemy społeczne wynikające z przeprowadzonej diagnozy oraz wyznacza obszar rewitalizacji, wymagający konkretnych działań tj. **projektów rewitalizacyjnych niezbędnych do powodzenia procesu rewitalizacji w Gminie Opatówek.**

W niniejszym LPR obszar rewitalizacji (po wcześniejszym wyznaczeniu obszaru zdegradowanego) został wyznaczony w oparciu o analizę kwestii społecznych dla określenia potrzeb podjęcia działań o charakterze lokalnym (dotyczącym rozwiązywania problemów społecznych oraz pobudzającym ich aktywność lokalną), co pozwoliło z kolei na przygotowanie działań rewitalizacyjnych o złożonym, kompleksowym charakterze i oddziaływaniu. Taki tryb przygotowania programu (i rozpoczęcie procesu) rewitalizacji miał na celu podniesienie skuteczności i trwałości projektów rewitalizacyjnych. Ponadto, przekłada się bezpośrednio na większą świadomość mieszkańców co do możliwości partycypacyjnego współdecydowania o obszarze objętym Lokalnym Programem Rewitalizacji i ich gotowość do zaangażowania się w podejmowane działania rewitalizacyjne. Uzupełnieniem analizy kwestii społecznych była analiza w zakresie pozostałych sfer: gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej. Przeprowadzona diagnoza, obejmująca szeroki proces partycypacji społecznej, wskazała zarówno obszar wymagający rewitalizacji, jak i zakres działań, które powinny w ramach rewitalizacji zostać zrealizowane. Kwestie te zostały doprecyzowane i ukierunkowane po przeprowadzeniu szczegółowej diagnozy dla podobszarów rewitalizacji i konsultacji społecznych opracowanej propozycji dokumentu.

[3] *Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020 - Umowa Partnerstwa*, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, 23 maja 2014 r.

1. Podsumowanie delimitacji obszaru rewitalizacji

Pierwszym etapem wyznaczenia obszaru zdegradowanego była identyfikacja i pomiar negatywnych zjawisk na obszarze Gminy. Do wyznaczenia obszaru zdegradowanego (w którym zawiera się całość lub część obszaru rewitalizacji) posłużyły wyniki pomiaru negatywnych zjawisk w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej oraz środowiskowej. Pomiar zjawisk nastąpił na poziomie miasta Opatówek (podzielonego na 6 jednostek) oraz sołectw (27) (łącznie 33 jednostki analityczne).

Warunkiem koniecznym do zaliczenia danego obszaru do obszaru zdegradowanego jest koncentracja negatywnych zjawisk społecznych (tzn. do obszaru zdegradowanego nie można zaliczyć obszaru, na którym nie zidentyfikowano stanu kryzysowego w sferze społecznej). Przyjęto, że o koncentracji negatywnych zjawisk społecznych będzie decydowała wartość syntetycznego wskaźnika społecznego, na który złożyło się łącznie 6 wystandaryzowanych wskaźników społecznych (ubóstwo, bezrobocie, kapitał społeczny, depopulacja, obciążenie demograficzne, uczestnictwo w życiu publicznym). Sytuację mniej korzystną od średnich wartości w Gminie zanotowano łącznie w 16 jednostkach. Następnie przeanalizowano w tych jednostkach występowanie negatywnych zjawisk w minimum jednej z pozostałych sfer: gospodarczej i/lub przestrzenno-funkcjonalnej i/lub technicznej i/lub środowiskowej. Spośród 16-stu jednostek stan kryzysowy zidentyfikowano w 15 jednostkach, które stanowią obszar zdegradowany.

Biorąc pod uwagę, że obszar zdegradowany przekraczał 30% mieszkańców Gminy nastąpiło jego zawężenie do mniejszej liczby mieszkańców.
Biorąc pod uwagę, że w planowaniu procesu rewitalizacji najistotniejszą role odgrywają kwestie społeczne do obszaru rewitalizacji zaliczono te jednostki, które charakteryzują się najmniej korzystną wartością syntetycznego wskaźnika społecznego. Na tej podstawie wskazano następujące jednostki analityczne (części miasta oraz sołectwa) stanowiące podobszary rewitalizacji (łącznie 10 jednostek – 9 podobszarów rewitalizacji):

1. **Opatówek Centrum–Szkolna;**[4]
2. **Cienia Pierwsza;**
3. **Cienia Druga;**
4. **Cienia Trzecia;**
5. **Dębe Kolonia;**
6. **Nędzerzew;**
7. **Rajsko;**
8. **Rożdżały;**
9. **Zawady.**

[4] Biorąc pod uwagę, że jednostki Opatówek Centrum oraz Opatówek Szkolna mają wspólną granicę oraz znajdują się w jednej jednostce administracyjnej, jak również charakteryzują się zbliżonymi problemami rewitalizacyjnymi, zdecydowano o połączeniu tych dwóch jednostek (części miasta) w jeden podobszar rewitalizacji – Opatówek Centrum-Szkolna.

2. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych

Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych jest jednym z głównych elementów programu rewitalizacji (czyli inicjowanego, opracowanego i uchwalonego przez radę gminy wieloletniego programu działań w sferze społecznej oraz gospodarczej lub przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej lub środowiskowej, zmierzającego do wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiącego narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji). Zgodnie z *Wytycznymi Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014 - 2020* diagnoza ta obejmuje analizę następujących sfer:

- społeczną;
- gospodarczą;
- techniczną;
- przestrzenno-funkcjonalną;
- środowiskową.

W przypadku współwystępowania pierwszej z wyżej wymienionych sfer - społecznej - z jedną z pozostałych, zgodnie z *Wytycznymi* mamy do czynienia ze stanem kryzysowym, a obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy, nazywamy **obszarem zdegradowanym**. Natomiast część lub całość obszaru zdegradowanego, cechująca się wyjątkową koncentracją negatywnych zjawisk, mająca istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, nazywamy **obszarem rewitalizacji** - na tym obszarze będą realizowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, pod warunkiem stwierdzenia sytuacji kryzysowej na każdym z podobszarów.

Podsumowując, głównym celem diagnozy jest zidentyfikowanie obszaru zdegradowanego i rewitalizacji w gminie.

2.1 Metodologia

2.1.1 Podział Gminy na jednostki analityczne/referencyjne

Zgodnie z obowiązującą praktyką przeprowadzono diagnozę Gminy odnosząc się do mniejszych jednostek analitycznych/referencyjnych. Uwzględniając fakt, że jednostki powinny być wyznaczone w sposób odpowiadający istniejącym powiązaniom funkcjonalnym, jak również możliwościom zebrania danych statystycznych je obejmujących, w części pozamiejskiej wykorzystano obowiązujący w Gminie podział na sołectwa.

Natomiast w celu przeprowadzenia analizy porównawczej obszaru miasta Opatówka wzięto pod uwagę różne warianty podziału, w tym okręgi wyborcze oraz obwody spisowe GUS. Jednak żaden z tych podziałów nie odpowiadał obowiązującej strukturze funkcjonalno-przestrzennej miasta czy też uwarunkowaniom historycznym. Z tego też powodu zdecydowano się na autorskie opracowanie jednostek analitycznych na potrzeby LPR. W procesie wyznaczania granic jednostek przyjęto zasadę prowadzenia granic przede wszystkim po osiach ciągów komunikacyjnych, takich jak ulice i tereny kolejowe oraz cieki wodne. Jednocześnie starano się prowadzić granice w oparciu o obowiązujący podział geodezyjny. Ponadto dla jednostki Opatówek Centrum wykorzystano granice historycznego

układu urbanistycznego obszaru wpisanego do rejestru zabytków. Ostatecznie m. Opatówek zostało podzielone na 6 części: Opatówek Centrum, Opatówek Szkolna, Opatówek Północ, Opatówek Południe, Opatówek Zachód i Opatówek Wschód.

W prezentowanych zestawieniach jednostki zostały na ogół usystematyzowane w kolejności alfabetycznej, w podziale na osiedla i sołectwa.

Jednostki analityczne w Gminie, sołectwa:

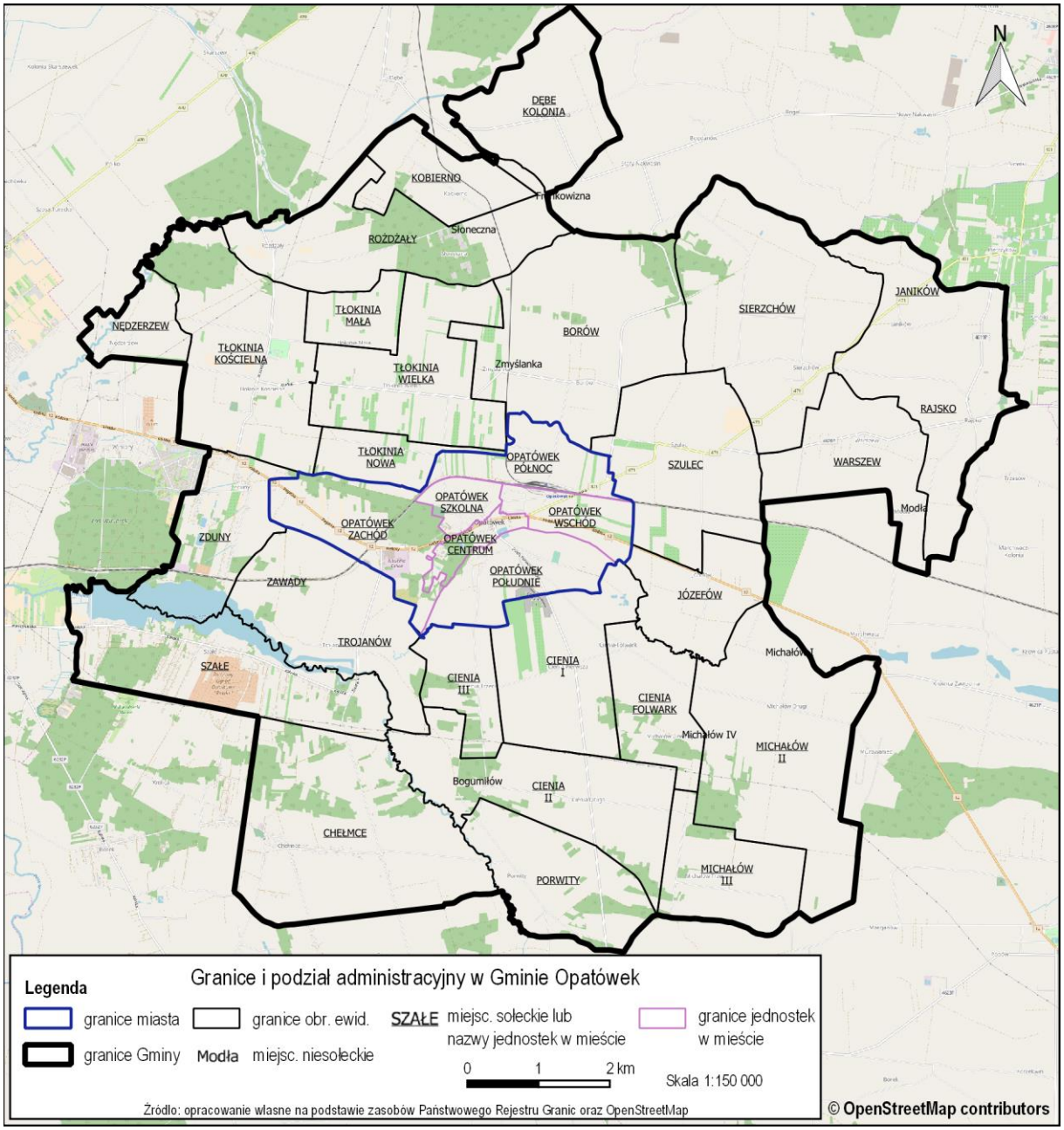
1. Borów
2. Chełmce
3. Cienia-Folwark
4. Cienia Druga
5. Cienia Pierwsza
6. Cienia Trzecia
7. Dębe-Kolonia
8. Janików
9. Józefów
10. Kobierno
11. Michałów Drugi
12. Michałów Trzeci
13. Nędzerzew
14. Porwity
15. Rajsko
16. Rożdżały
17. Sierzchów
18. Szałe
19. Szulec
20. Tłokinia Kościelna
21. Tłokinia Mała
22. Tłokinia Nowa
23. Tłokinia Wielka
24. Trojanów
25. Warszew
26. Zawady
27. Zduny

Jednostki analityczne w mieście, części miasta:

1. Opatówek Centrum
2. Opatówek Szkolna
3. Opatówek Południe
4. Opatówek Północ
5. Opatówek Wschód
6. Opatówek Zachód

Wyznaczone jednostki referencyjne zostały wskazane na poniższej mapie.

Mapa 1 Jednostki referencyjne wydzielone w Gminie

2.1.2 Podstawa analizy zróżnicowania jednostek referencyjnych

W celu przedstawienia przestrzennego zróżnicowania Gminy pod kątem występowania cech wskazujących na kumulację negatywnych zjawisk (społecznych, przestrzenno-funkcjonalnych gospodarczych, środowiskowych i technicznych) zastosowano analizę wskaźnikową. Dobór wskaźników miał charakter celowy i był ukierunkowany na optymalne zobrazowanie sytuacji w Gminie. Dane niezbędne do przeprowadzenia prac analitycznych pochodzą ze zbiorów statystycznych wewnętrznych jednostek Urzędu Miejskiego, jednostek organizacyjnych Gminy, innych źródeł (Powiatowego Urzędu Pracy, Policji), jak również ze zbiorów statystyki publicznej Głównego Urzędu Statystycznego.

Wskaźniki zostały podzielone na wskaźniki delimitacji i wskaźniki tła. Na podstawie wskaźników delimitacji wyznaczono obszar zdegradowany (tam, gdzie występuje koncentracja negatywnych zjawisk zobrazowana przyjętymi wskaźnikami delimitacyjnymi). Z kolei wskaźniki tła obrazują sytuację w poszczególnych jednostkach i mogą wskazywać na nasilenie problemów w danej sferze, jednak ze względu na relatywnie niewielki zakres danych, jaki obrazują, nie stanowią podstawy do wyznaczania obszaru zdegradowanego.

W poszczególnych podrozdziałach wskaźniki obrazują sytuację kryzysową w poszczególnych sferach, przy czym sferę społeczną - ze względu na szeroki zakres analizy - dodatkowo podzielono na obszary tematyczne odpowiadające poszczególnym wskaźnikom. W każdym z rozdziałów i podrozdziałów znajdują się tabele, w których zestawiano szczegółowe wartości wszystkich wskaźników delimitacyjnych i tła w odniesieniu do poszczególnych części miasta i sołectw. Wartości mniej korzystne od średniej w Gminie zostały dodatkowo wyróżnione kolorem żółtym.

Szczegółowy opis wskaźników wraz z krótkim uzasadnieniem doboru i funkcji przedstawia tabela poniżej.

Tabela 1 Wskaźniki służące analizie zróżnicowania jednostek analitycznych

sfera	rodzaj danych	szczegółowy zakres	uzasadnienie doboru	znaczenie wskaźnika
społeczna	dane z ewidencji ludności	łączna liczba ludności zameldowanej na stałe, liczba ludności zameldowana na stałe w wieku przedprodukcyjnym (do 17 r.ż.), produkcyjnym (od 18 do 59 (kobiety) lub 64 (mężczyźni) i poprodukcyjnym (od 60 (kobiety) i 65 (mężczyźni)		wskaźnik bazowy (nie służy ocenie, ale zawiera informacje do porównań)
	liczba osób korzystających z pomocy społecznej	liczba osób w rodzinach	ubóstwo jest podstawowym problemem społecznym, a liczba świadczeniobiorców OPS podstawowym wskaźnikiem obrazującym skalę zjawiska poprzez wskazanie liczby osób korzystających ze wsparcia instytucjonalnego	**wskaźnik służący wyznaczeniu obszaru zdegradowanego (delimitacja)**
	osoby bezrobotne	liczba osób bezrobotnych	brak pracy jest często powiązany z biedą (a także ubóstwem), brak pracy zawsze prowadzi do występowania innych problemów społecznych, obok liczby świadczeniobiorców OPS jest to podstawowy wskaźnik mierzenia skali problemów społecznych	**wskaźniki służące wyznaczeniu obszaru zdegradowanego (delimitacja)**
	młodzież	odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym w ogóle ludności danego obszaru	z przeprowadzonych badań jakościowych wynika, że jednym z podstawowych problemów w Gminie Opatówek jest brak oferty aktywności dla młodzieży, co przekłada się na ograniczony rozwój kompetencji społecznych, w tym udział w życiu publicznym	wskaźnik obrazujący specyfikę podobszarów (tło)
	seniorzy	liczba ludności w wieku poprodukcyjnym w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym	z przeprowadzonych badań jakościowych wynika, że jednym z podstawowych problemów w Gminie Opatówek jest brak oferty aktywności dla seniorów, co w połączeniu z zagrożeniem ubóstwem dla osób z tej grupy oraz ze słabą infrastrukturą komunikacyjną przekłada się na ich izolację i społeczną marginalizację	**wskaźnik służący wyznaczeniu obszaru zdegradowanego (delimitacja)**
	kapitał społeczny	średnia długość okresu zamieszkiwania	średnia długość zamieszkiwania w danym miejscu jest wskaźnikiem poziomu kapitału społecznego - przyjmuje się, że im dłuższa tym ów wskaźnik jest wyższy (mieszkańcy, sąsiedzi lepiej się znają, bardziej czują się	**wskaźnik służący wyznaczeniu obszaru zdegradowanego (delimitacja)**

sfera	rodzaj danych	szczegółowy zakres	uzasadnienie doboru	znaczenie wskaźnika
			odpowiedzialni za miejsce i otoczenie, w którym żyją, czują się z danym miejscem bardziej związani)	
	aktywność obywatelska	organizacje pozarządowe zarejestrowane na danym obszarze, inne niż OSP	aktywność społeczna mieszkańców (i liderów) przejawia się m.in. powstawaniem organizacji zrzeszających ludzi działających w tym samym obszarze, wspólnie realizujących jakieś działania. Jak wynika z badań jakościowych w Gminie aktywność społeczna jest niska, ten wskaźnik pozwoli to zweryfikować	wskaźnik obrazujący specyfikę podobszarów (tło)
	przestępczość	liczba przestępstw	przestępczość jest jednym ze wskaźników w sferze społecznej bezpośrednio obrazującym występowanie sytuacji kryzysowej poprzez naruszenia prawa	wskaźnik obrazujący specyfikę podobszarów (tło)
		liczba wydanych Niebieskich Kart	liczba Niebieskich Kart może obrazować skalę przemocy w rodzinie - ze względu na dotkliwość skutków i trudność we wspieraniu rodzin dotkniętych problemem przemocy jest to kwestia ważna społecznie	wskaźnik obrazujący specyfikę podobszarów (tło)
gospodarcza	przedsiębiorczość	Liczba zarejestrowanych aktywnych podmiotów gospodarczych	liczba przedsiębiorców zarejestrowanych w CEiDG obrazuje aktywność przedsiębiorczą mieszkańców. Wskaźnik wyrażony w ten sposób przedstawia obszary w Gminie, w obrębie których występują deficyty w sferze gospodarczej.	**wskaźnik służący wyznaczeniu obszaru zdegradowanego (delimitacja)**
techniczna	obiekty zabytkowe	liczba zabytków wpisanych do wojewódzkiej ewidencji zabytków	liczba obiektów (w przeważającej mierze - budynków) w danej części miasta lub sołectwie o szczególnej wartości historycznej	**wskaźnik służący wyznaczeniu obszaru zdegradowanego (delimitacja)**
	budynki komunalne	liczba budynków komunalnych wymagających prac remontowych	budynki komunalne na ogół są w standardzie niższym niż średni standard budynków Gminy, co dodatkowo pogłębia trudności życiowe zamieszkujących je lokatorów	**wskaźnik służący wyznaczeniu obszaru zdegradowanego (delimitacja)**

sfera	rodzaj danych	szczegółowy zakres	uzasadnienie doboru	znaczenie wskaźnika
przestrzenno-funkcjonalna	transport publiczny	liczba połączeń komunikacją zbiorową do Kalisza w dzień roboczy	brak dostępu do transportu publicznego de facto izoluje mieszkańców i pozbawia ich możliwości dogodnego korzystania z instytucji, urzędów, usług, a tym samym pogłębia społeczne wykluczenie (lub znacznie zwiększa ryzyko jego wystąpienia) dla mieszkańców terenów położonych poza dużymi ośrodkami miejskimi	**wskaźnik służący wyznaczeniu obszaru zdegradowanego (delimitacja)**
	obiekty rekreacyjne	liczba obiektów rekreacyjnych	brak lub deficyt na danym terenie obiektów rekreacyjnych pogarsza możliwości dla aktywności mieszkańców, w tym prowadzenia działalności społecznej w tym integracyjno-aktywizującej	**wskaźnik służący wyznaczeniu obszaru zdegradowanego (delimitacja)**
środowiskowa	azbest	występowanie materiałów budowlanych zawierających azbest	Trudna sytuacja materialna mieszkańców Gminy może prowadzić do lekceważenia problemu występowania na budynkach materiałów azbestowych i tym samym do potencjalnego narażania zdrowia osób zamieszkujących w okolicznych gospodarstwach. Usunięcie płyt azbestowych, oprócz kosztu ich demontażu, wiąże się z koniecznością zakupu i montażu nowego dachu, co często przekracza możliwości finansowe gospodarstw domowych.	**wskaźnik służący wyznaczeniu obszaru zdegradowanego (delimitacja)**

Źródło: opracowanie własne

2.2 Sfera społeczna

Analiza sfery społecznej obejmuje demografię, kwestię bezrobocia, ubóstwa, przestępczości oraz kapitału społecznego (w tym poziomu uczestnictwa w życiu publicznym).

2.2.1 Demografia

2.2.1.1 Liczebność i migracje

Według stanu na dzień 31.12.2016 r. (dane Urzędu Miejskiego) w Gminie Opatówek zameldowanych na stałe było 10 718 osób. Istnieją duże różnice pomiędzy liczebnością populacji poszczególnych jednostek. Najliczniejsze jednostki to Opatówek Południe (972 os.), Opatówek Szkolna (952 os.) oraz Szałe (850 os.). Najmniej liczne to Nędzerzew (47 os.) oraz Zawady (38 os.).

Szczegółowe zestawienie dotyczące liczby mieszkańców w poszczególnych jednostkach znajduje się w poniższej tabeli. Jednostki usystematyzowano według liczebności mieszkańców (od najliczniejszych do najmniej licznych).

Tabela 2 Liczba mieszkańców poszczególnych jednostek

Lp.	nazwa jednostki	liczba mieszkańców
1	Opatówek Południe	972
2	Opatówek Szkolna	952
3	Szałe	850
4	Chełmce	734
5	Opatówek Centrum	720
6	Tłokinia Kościelna	636
7	Opatówek Wschód	536
8	Zduny	520
9	Sierzchów	463
10	Tłokinia Wielka	415
11	Borów	399
12	Rajsko	284
13	Opatówek Zachód	283
14	Opatówek Północ	252
15	Józefów	246
16	Cienia Druga	244
17	Rożdżały	225
18	Michałów Drugi	220
19	Cienia Pierwsza	162
20	Kobierno	161
21	Szulec	160
22	Dębe – Kolonia	158

Lp.	nazwa jednostki	liczba mieszkańców
23	Porwity	156
24	Warszew	154
25	Tłokinia Mała	145
26	Trojanów	132
27	Cienia - Folwark	110
28	Cienia Trzecia	100
29	Michałów Trzeci	84
30	Tłokinia Nowa	84
31	Janików	76
32	Nędzerzew	47
33	Zawady	38
	łącznie	**10 718**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego

Liczba mieszkańców Gminy nieznacznie, ale stale się zwiększa. W 2016 r. Gminę zamieszkiwało o 474 osób więcej niż w 2005 roku, i jest to przyrost ludności o 4,6% (w stosunku do liczby ludności w 2005 r.).

Wzrostem liczby ludności wyróżniają się sołectwa/miejscowości Zduny oraz Szałe, które odnotowały w okresie 2005-2016 wzrost mieszkańców o ponad połowę. Są to miejscowości bezpośrednio graniczące z Kaliszem, o bardzo atrakcyjnym położeniu (lokalizacja nad sztucznym zbiornikiem wodnym stanowiącym atrakcyjny ośrodek rekreacyjny - zwłaszcza w okresie letnim). Natomiast największy spadek odnotował Warszew (-13,5%), Janików (-11,6%) oraz Nędzerzew (-9,6%). Są to jednak miejscowości należące do mniej licznych w Gminie i z tego też powodu niewielkie zmiany w wartościach bezwzględnych mogą nieco zaburzać wskaźnik zmian procentowych na tle pozostałych jednostek. Natomiast warty odnotowania jest spadek mieszkańców m. Opatówka – równomierny we wszystkich częściach miasta (od -1,6% do -1,9%).

Tabela 3 **WSKAŹNIK DELIMITACYJNY** - zmiany demograficzne w Gminie

p.	nazwa jednostki	zmiana liczby mieszkańców w latach 2005-2016
1	Opatówek Centrum	-1,6%
2	Opatówek Szkolna	-1,7%
3	Opatówek Południe	-1,7%
4	Opatówek Północ	-1,9%
5	Opatówek Wschód	-1,7%
6	Opatówek Zachód	-1,7%
7	Borów	-0,3%
8	Chełmce	10,0%
9	Cienia - Folwark	-4,3%
10	Cienia Druga	-1,6%
11	Cienia Pierwsza	-3,0%
12	Cienia Trzecia	6,4%
13	Dębe – Kolonia	-0,6%
14	Janików	-11,6%

p.	nazwa jednostki	zmiana liczby mieszkańców w latach 2005-2016
15	Józefów	9,8%
16	Kobierno	9,5%
17	Michałów Drugi	-7,9%
18	Michałów Trzeci	6,3%
19	Nędzerzew	-9,6%
20	Porwity	0,0%
21	Rajsko	-4,1%
22	Rożdżały	4,7%
23	Sierzchów	-0,9%
24	Szałe	55,1%
25	Szulec	-4,8%
26	Tłokinia Kościelna	2,9%
27	Tłokinia Mała	-8,2%
28	Tłokinia Nowa	3,7%
29	Tłokinia Wielka	-4,4%
30	Trojanów	-4,3%
31	Warszew	-13,5%
32	Zawady	5,6%
33	Zduny	76,3%
	ŚREDNIA	4,6%

Źródło: opracowanie własne na postawie danych Urzędu Miejskiego

2.2.1.2 Wiek

Na podstawie danych GUS obrazujących liczebność populacji w wybranych jednostkach (dane dla Gminy) i w wybranym przedziale czasowym (lata 2004-2016, notowane co cztery lata) można zobrazować zarówno przyrost nominalny i procentowy w liczbie ludności, jak i zmianę (dynamikę wzrostu) w poszczególnych grupach wiekowych. W tym celu wykorzystano zestawienie GUS BDL dla trzech grup:

- ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej);
- ludność w wieku produkcyjnym: mężczyźni: 18-64 lata, kobiety: 18-59 lat;
- ludność w wieku poprodukcyjnym: mężczyźni: 65 lat i więcej, kobiety: 60 lat i więcej.

Szczegółowe dane dla poszczególnych lat przedstawia poniższa tabela. Dwa ostatnie wiersze (4 i 5) oraz podwójna ostatnia kolumna (różnica 2004-2016) zawierają analizę porównawczą dla wybranych zagadnień.

Tabela 4 Zmiany w strukturze wiekowej mieszkańców Gminy

Lp.	ludność ogółem według grup wiekowych	2004	2008	2012	2016	różnica 2004-2016	
						liczba	%
	ogółem	9 968	10 353	10 769	10 833	865	8,7%
1	w wieku przedprodukcyjnym	2 229	2 140	2 103	2 020	-209	-9,4%
2	w wieku produkcyjnym	6 199	6 548	6 772	6 705	506	8,2%
3	w wieku poprodukcyjnym	1 540	1 665	1 894	2 108	568	36,9%
4	udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogóle ludności	15,4%	16,1%	17,6%	19,5%	-	-
5	udział osób w wieku przedprodukcyjnym w ogóle ludności	22,4%	20,7%	19,5%	18,6%	-	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Powyższe zestawienie pokazuje dynamikę przyrostu liczby ludności dla poszczególnych grup wiekowych. W analizowanym przedziale czasowym widać, że liczba ludności ogółem zwiększyła się o blisko 9%[5] (stosunek liczby ludności w 2016 r. do liczby ludności w 2004 r.). Jednak porównanie grup wiekowych (wiek aktywności zawodowej) pokazuje, że wzrost ogólny to jednocześnie spadek liczebności dzieci i młodzieży (osoby w wieku przedprodukcyjnym) - o 9,4%, przy jednoczesnym bardzo wysokim wzroście liczebności seniorów (36,9%).

Porównanie udziału poszczególnych grup (nieletni i seniorzy) w ludności ogółem w poszczególnych latach pokazuje, że wzrost odsetka seniorów jest stały i dynamiczny. W ciągu analizowanych 12 lat odsetek ten zwiększył się o ok. 4 punkty procentowe, a odsetek dzieci i młodzieży zmniejszył się w tym samym czasie o zbliżony procent.

Monitorowane zmiany demograficzne wskazują więc na stałą, rosnącą tendencję zwiększania się liczby ludności w wieku poprodukcyjnym wśród ludności ogółem, a ujmując krócej - starzenie się mieszkańców Gminy, przy jednoczesnym zmniejszaniu się liczby osób młodych.

Na podstawie danych z ewidencji ludności Urzędu Miejskiego można określić udział tych dwóch newralgicznych grup wiekowych.

Tabela 5 Struktura wiekowa mieszkańców poszczególnych jednostek

Lp.	nazwa jednostki	ludność 2016	odsetek osób w wieku po-produkcyjnym	odsetek osób w wieku przed-produkcyjnym
1	Opatówek Centrum	720	22,1%	14,3%
2	Opatówek Szkolna	952	29,2%	13,3%
3	Opatówek Południe	972	19,7%	15,9%
4	Opatówek Północ	252	20,2%	16,7%
5	Opatówek Wschód	536	25,0%	13,1%
6	Opatówek Zachód	283	19,1%	19,1%
7	Borów	399	21,6%	20,8%
8	Chełmce	734	18,8%	19,8%

[5] Jest to więcej niż wskazują statystyki Gminy (wg. ewidencji ludności w latach 2005-2016 nastąpił przyrost na poziomie 4,6%). Może to wynikać z nieco odmiennej metodologii zbierania danych, w tym liczebności osób zameldowanych czasowo, którzy nie są brani pod uwagę w wykorzystywanej statystyce do celów opracowania LPR.

Lp.	nazwa jednostki	ludność 2016	odsetek osób w wieku po-produkcyjnym	odsetek osób w wieku przed-produkcyjnym
9	Cienia - Folwark	110	13,6%	17,3%
10	Cienia Druga	244	19,7%	21,7%
11	Cienia Pierwsza	162	21,0%	22,8%
12	Cienia Trzecia	100	27,0%	23,0%
13	Dębe – Kolonia	158	25,9%	18,4%
14	Janików	76	17,1%	23,7%
15	Józefów	246	18,7%	24,8%
16	Kobierno	161	19,3%	25,5%
17	Michałów Drugi	220	17,3%	15,5%
18	Michałów Trzeci	84	13,1%	25,0%
19	Nędzerzew	47	21,3%	27,7%
20	Porwity	156	17,9%	18,6%
21	Rajsko	284	19,0%	21,5%
22	Rożdżały	225	16,0%	18,2%
23	Sierzchów	463	20,5%	19,7%
24	Szałe	850	20,9%	18,0%
25	Szulec	160	19,4%	13,1%
26	Tłokinia Kościelna	636	19,3%	17,6%
27	Tłokinia Mała	145	21,4%	13,1%
28	Tłokinia Nowa	84	20,2%	20,2%
29	Tłokinia Wielka	415	20,7%	18,1%
30	Trojanów	132	22,0%	15,2%
31	Warszew	154	19,5%	13,6%
32	Zawady	38	34,2%	23,7%
33	Zduny	520	13,7%	22,3%
	ŚREDNIA	**10718**	**20,8%**	**17,8%**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego

Osoby w wieku przedprodukcyjnym (do 17 r.ż.) stanowią średnio mniej niż 1/5 ogółu mieszkańców Gminy. W perspektywie poszczególnych jednostek młodzież stanowi od 13,1% do blisko 28% mieszkańców. Najwięcej dzieci i młodzieży w porównaniu do ogółu mieszkańców mieszka w Nędzerzewie i Kobiernie (ponad ¼). Najmniej - w Opatówku Wschód, Szulcu, Tłokini Małej i Opatówku Szkolna (ok. 13%).

Osoby w wieku poprodukcyjnym stanowią średnio blisko 21% ogółu mieszkańców wszystkich jednostek. Wyróżniają się sołectwa Zawady i Cienia Trzecia oraz Opatówek Szkolna, w których ok. 30% mieszkańców stanowią osoby w tej grupie wiekowej.

Wskaźnik obciążenia demograficznego (liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) wybrany jako jeden ze wskaźników służący delimitacji obszaru zdegradowanego, najmniej korzystnie wypadają podobnie Zawady, Cienia Trzecia oraz Opatówek Szkolna.

Tabela 6 **WSKAŹNIK DELIMITACYJNY** – wskaźnik obciążenia demograficznego

Lp.	nazwa jednostki	liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym
1	Opatówek Centrum	34,7
2	Opatówek Szkolna	50,8
3	Opatówek Południe	30,5
4	Opatówek Północ	32,1
5	Opatówek Wschód	40,4
6	Opatówek Zachód	30,9
7	Borów	37,4
8	Chełmce	30,6
9	Cienia-Folwark	19,7
10	Cienia Druga	33,6
11	Cienia Pierwsza	37,4
12	Cienia Trzecia	54,0
13	Dębe-Kolonia	46,6
14	Janików	28,9
15	Józefów	33,1
16	Kobierno	34,8
17	Michałów Drugi	25,7
18	Michałów Trzeci	21,2
19	Nędzerzew	41,7
20	Porwity	28,3
21	Rajsko	32,0
22	Rożdżały	24,3
23	Sierzchów	34,3
24	Szałe	34,3
25	Szulec	28,7
26	Tłokinia Kościelna	30,7
27	Tłokinia Mała	32,6
28	Tłokinia Nowa	34,0
29	Tłokinia Wielka	33,9
30	Trojanów	34,9
31	Warszew	29,1
32	Zawady	81,3
33	Zduny	21,3
	ŚREDNIA	**33,9**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Monitorowane zmiany demograficzne wskazują na stałą, rosnącą tendencję zwiększania się liczby ludności w wieku poprodukcyjnym wśród ludności ogółem, a ujmując krócej - starzenie się mieszkańców Gminy, przy jednoczesnym zmniejszaniu się liczby osób młodych.

Osoby w wieku poprodukcyjnym stanowią średnio blisko 21% ogółu mieszkańców wszystkich jednostek. W tym zakresie wyróżniają się sołectwa Zawady i Cienia Trzecia oraz Opatówek Szkolna, w których ok. 30% mieszkańców stanowią osoby w tej grupie wiekowej.

Osoby w wieku przedprodukcyjnym (do 17 r.ż.) stanowią średnio mniej niż 1/5 ogółu mieszkańców Gminy. Najmniej korzystnie pod tym względem wypadają: Opatówek Wschód, Szulec, Tłokinia Mała i Opatówek Szkolna.

Zmiany w strukturze wiekowej mieszkańców Gminy wskazują potrzebę ukierunkowania działań społecznych na rozwój usług opiekuńczych i związanych z zagospodarowaniem czasu seniorów, oraz poprawę jakości infrastruktury aby umożliwić swobodne, bezpieczne poruszanie się i spędzanie czasu poza domem.

2.2.2 Ubóstwo

Podstawowym wskaźnikiem monitorowanym w kontekście występowania problemów społecznych jest ubóstwo. Dane dotyczące ubóstwa analizowane są na podstawie wskaźników gromadzonych w ramach realizowanej pomocy społecznej. Ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (Dz. U. 2016 r. poz. 930 ze zm.) wskazuje na maksymalną wysokość dochodu jako kryterium uprawniające do korzystania ze świadczeń pieniężnych pomocy społecznej. Z tego powodu dane dotyczące świadczeniobiorców korzystających z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej (GOPS) są miernikiem ubóstwa.

Dane z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej informują o liczbie świadczeniobiorców w poszczególnych jednostkach referencyjnych (stanowi wskaźnik delimitacyjny). Zestawienie danych za 2016 rok zawiera poniższa tabela, jasnym kolorem zaznaczono sołectwa i części miasta, w których odsetek świadczeniobiorców jest wyższy niż średnia dla Gminy.

Tabela 7 **WSKAŹNIK DELIMITACYJNY** – świadczeniobiorcy GOPS

Lp.	nazwa jednostki	liczba osób korzystających ze świadczeń socjalnych w przeliczeniu na 100 osób
1	Opatówek Centrum	25,1
2	Opatówek Szkolna	16,0
3	Opatówek Południe	6,4
4	Opatówek Północ	6,3
5	Opatówek Wschód	7,1
6	Opatówek Zachód	10,6
7	Borów	14,5
8	Chełmce	11,0
9	Cienia-Folwark	28,2
10	Cienia Druga	34,4
11	Cienia Pierwsza	13,0

Lp.	nazwa jednostki	liczba osób korzystających ze świadczeń socjalnych w przeliczeniu na 100 osób
12	Cienia Trzecia	12,0
13	Dębe-Kolonia	47,5
14	Janików	0,0
15	Józefów	17,5
16	Kobierno	11,2
17	Michałów Drugi	2,7
18	Michałów Trzeci	0,0
19	Nędzerzew	19,1
20	Porwity	1,3
21	Rajsko	15,8
22	Rożdżały	8,0
23	Sierzchów	16,2
24	Szałe	2,7
25	Szulec	1,9
26	Tłokinia Kościelna	11,2
27	Tłokinia Mała	9,7
28	Tłokinia Nowa	4,8
29	Tłokinia Wielka	6,0
30	Trojanów	13,6
31	Warszew	6,5
32	Zawady	31,6
33	Zduny	5,2
	ŚREDNIA	**11,8**

Źródło: opracowanie własne na postawie danych GOPS

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

W 14 spośród 33 jednostek referencyjnych odnotowano wyższą wartość wskaźnika osób korzystających z OPS niż wynosi średnia dla Gminy.

Widoczna jest duża rozbieżność w kondycji materialnej mieszkańców. Najkorzystniejsza sytuacja jest w sołectwach Janików i Michałów Trzeci, gdzie monitorowany wskaźnik wynosi 0.

Najwyższy wskaźnik osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej wynosi niemal 50 na 100 mieszkańców, i odnosi się do sołectwa Dębe-Kolonia. Średnio co trzeci mieszkaniec korzysta z GOPS także w Cieni Drugiej (34,4), Zawadach (31,6) i Cieni-Folwarku (28,2), a co piąty w Opatówku Centrum (25,1) i Nędzerzewie (19,1).

Ze względu na wielowymiarowość sytuacji życiowych osób korzystających ze wsparcia GOPS, konieczna jest pogłębiona analiza obejmująca strukturę przyznawanych świadczeń.

2.2.3 Bezrobocie

Poziom bezrobocia jest potencjalnie jednym z bardziej wartościowych wskaźników społecznych dla danego obszaru, i jest jedną z kluczowych kwestii społecznych. Na podstawie dostępnych danych PUP można ocenić skalę bezrobocia w poszczególnych jednostkach referencyjnych Gminy. Poniższa tabela zawiera dane obrazujące poziom bezrobocia (liczbę osób bezrobotnych w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym) dla każdej części miasta i sołectwa. Jasnym kolorem zaznaczono wartości przekraczające średnią dla Gminy.

Tabela 8 **WSKAŹNIK DELIMITACYJNY** – poziom bezrobocia

Lp.	nazwa jednostki	liczba osób bezrobotnych w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym
1	Opatówek Centrum	4,37
2	Opatówek Szkolna	1,83
3	Opatówek Południe	2,40
4	Opatówek Północ	1,26
5	Opatówek Wschód	1,81
6	Opatówek Zachód	2,29
7	Borów	0,87
8	Chełmce	2,44
9	Cienia-Folwark	2,63
10	Cienia Druga	0,70
11	Cienia Pierwsza	3,30
12	Cienia Trzecia	4,00
13	Dębe-Kolonia	7,95
14	Janików	0,00
15	Józefów	2,88
16	Kobierno	1,12
17	Michałów Drugi	0,00
18	Michałów Trzeci	3,85
19	Nędzerzew	0,00
20	Porwity	0,00
21	Rajsko	1,78
22	Rożdżały	6,08
23	Sierzchów	1,81
24	Szałe	1,54
25	Szulec	0,00
26	Tłokinia Kościelna	2,99
27	Tłokinia Mała	1,05
28	Tłokinia Nowa	2,00
29	Tłokinia Wielka	0,79
30	Trojanów	2,41
31	Warszew	0,00
32	Zawady	0,00
33	Zduny	0,90
	ŚREDNIA	**2,10**

Źródło: opracowanie własne na postawie danych PUP

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Ponad 1/3 jednostek referencyjnych notuje poziom bezrobocia wyższy niż średnia dla Gminy.

Najwyższy, niemal 8-procentowy poziom bezrobocia występuje w jednostce Dębe-Kolonia i w Rożdżałach (6,08). Na względnie wysokim, około 4-procentowym poziomie lokują się: Opatówek Centrum, Cienia Trzecia i Michałów Trzeci.

Należy zaznaczyć, że statystyczna średnia wartość dla Gminy jest kształtowana przez te jednostki, w których występuje zerowy poziom bezrobocia (Janików, Michałów Drugi, Nędzerzew, Porwity, Szulec, Warszew, Zawady i Zduny).

2.2.4 Przestępczość

W kontekście problematyki społecznej na szczególną uwagę w Gminie zasługuje kwestia przemocy w rodzinie. Zjawisko to jest często powiązane z problemem alkoholowym oraz niskim dochodem rodziny, niskim poziomem wykształcenia oraz małą świadomością społeczną. Przypadki przemocy domowej najczęściej występują w środowisku rodzinnym, gdzie sprawcami lub świadkami wydarzeń przemocowych są członkowie najbliższej rodziny. Osoby dotknięte przemocą domową niejednokrotnie boją się gdziekolwiek zgłosić po pomoc.

Na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej znane są szczegółowe dane dotyczące przemocy w rodzinach oraz statystyki interwencji Komendy Policji w odniesieniu do poszczególnych jednostek. Ze względu na sposób gromadzenia danych, statystyka policyjna dotycząca miasta jest przedstawiona zbiorczo (Opatówek), a nie w podziale na poszczególne jednostki analityczne, natomiast statystyka GOPS uwzględnia podział miasta.

W poniższej tabeli zaprezentowane są dane dotyczące liczby „niebieskich kart" w latach 2011-2016 na podstawie danych GOPS oraz liczba wszystkich przestępstw odnotowanych przez KP w 2016 r.

Tabela 9 Liczba niebieskich kart w latach 2011-2016 i przestępstw w 2016 r.

nazwa jednostki	liczba niebieskich kart (dane GOPS)	liczba przestępstw (dane KP)
Opatówek Centrum	5	25
Opatówek Szkolna	5	
Opatówek Południe	2	
Opatówek Północ	1	
Opatówek Wschód	-	
Opatówek Zachód	2	
Borów	1	1
Chełmce	2	1
Cienia Druga	-	-

nazwa jednostki	liczba niebieskich kart (dane GOPS)	liczba przestępstw (dane KP)
Cienia - Folwark	-	-
Cienia Pierwsza	-	-
Cienia Trzecia	2	2
Dębe – Kolonia	-	-
Janików	-	1
Józefów	-	-
Kobierno	-	-
Michałów Drugi	1	-
Michałów Trzeci	-	-
Nędzerzew	1	-
Porwity	-	1
Rajsko	4	1
Rożdżały	3	1
Sierzchów	1	2
Szałe	2	2
Szulec	-	6
Tłokinia Kościelna	3	2
Tłokinia Mała	-	-
Tłokinia Nowa	-	-
Tłokinia Wielka	1	1
Trojanów	1	1
Warszew	-	-
Zawady	-	3
Zduny	1	-
Łącznie	**53**	**50**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS i KP w Opatówku

Dane w powyższej tabeli wskazują, że więcej niż połowie sołectw odnotowano naruszenie prawa lub uruchomiono procedurę „niebieskiej karty". W 10-ciu sołectwach nie odnotowano tego typu zdarzeń. W mieście Opatówku zgłoszono połowę odnotowanych przestępstw i ponad 1/3 zgłoszeń uruchamiających „niebieską kartę".

Wśród pozostałych jednostek niekorzystnie wyróżniają się: Szulec, w którym zgłoszono 6 przestępstw w ub. roku, oraz Rajsko, w którym czterokrotnie uruchomiono procedurę niebieskiej karty w ciągu minionych 5-ciu lat.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Zarówno liczba przestępstw jak i liczba rozpoczętych procedur „niebieskiej karty" nie wskazuje, aby stan bezpieczeństwa w Gminie stanowił problem. Również mieszkańcy w badaniu ankietowym nie wskazywali kwestii przestępczości jako poważny problem wymagający podjęcie działań rewitalizacyjnych.

2.2.5 Kapitał społeczny

Planowane działania rewitalizacyjne nie mogą zostać zrealizowane z sukcesem bez zaangażowania mieszkańców. Z kolei niski poziom kapitału społecznego, brak zaangażowania w działania na rzecz lokalnej społeczności, niewielki stopień integracji i poczucia odpowiedzialności za lokalną społeczność to cechy świadczące o kryzysie w sytuacji społecznej i wymagające podjęcia działań interwencyjnych.

Jedną z cech wysokiego kapitału społecznego jest stabilność miejsca zamieszkania. W poniższej tabeli zestawiono średni czas zamieszkiwania w danej jednostce (łączna liczba dni dla statystycznego mieszkańca każdej części miasta i każdego sołectwa). Kolorem jasnym, tradycyjnie, zaznaczono te jednostki, w których wartość jest niższa niż średnia dla Gminy.

Tabela 10 **WSKAŹNIK DELIMITACYJNY** – kapitał społeczny

Lp.	nazwa jednostki	średnia długość okresu zamieszkiwania [łączna liczba dni]
1	Opatówek Centrum	8 127
2	Opatówek Szkolna	8 895
3	Opatówek Południe	8 043
4	Opatówek Północ	9 988
5	Opatówek Wschód	9 210
6	Opatówek Zachód	7 364
7	Borów	10 119
8	Chełmce	9 194
9	Cienia-Folwark	10 500
10	Cienia Druga	10 235
11	Cienia Pierwsza	10 746
12	Cienia Trzecia	10 168
13	Dębe-Kolonia	10 044
14	Janików	11 471
15	Józefów	7 460
16	Kobierno	9 214
17	Michałów Drugi	11 078
18	Michałów Trzeci	10 370
19	Nędzerzew	11 030
20	Porwity	10 962
21	Rajsko	9 352
22	Rożdżały	8 834
23	Sierzchów	10 756
24	Szałe	5 481
25	Szulec	11 326
26	Tłokinia Kościelna	9 062
27	Tłokinia Mała	12 381
28	Tłokinia Nowa	10 570
29	Tłokinia Wielka	10 770
30	Trojanów	10 196
31	Warszew	11 232
32	Zawady	12 426
33	Zduny	5 430
	ŚREDNIA	**8 917**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego

Innym wskaźnikiem obrazującym aktywność mieszkańców na lokalnym obszarze jest liczba działających organizacji pozarządowych (dalej także: NGO, z j. ang.: *non-government organization*). Formalnie do organizacji pozarządowych zaliczają się także ochotnicze straże pożarne i kluby sportowe (także uczniowskie).

W poniższym zestawieniu wskazano te jednostki, w których zarejestrowane są organizacje pozarządowe, które zostały podzielone w odrębnych kolumnach na kluby uczniowskie, kluby i organizacje sportowe, inne fundacje i stowarzyszenia, oraz ochotnicze straże pożarne. Ostatnia kolumna zawiera łączną liczbę wszystkich organizacji.

Analizując zaprezentowane poniżej dane należy pamiętać, że organizacje policzono (według danych na dzień 28.08.2017 r.) przypisując je do adresu siedziby, jednak przestrzeń ich działalności może być większa i może obejmować np. kilka sołectw, całe miasto lub całą Gminę. Różna jest także skala zaangażowania obywatelskiego w różnych organizacjach, dlatego też w powyższej tabeli wyróżniono kolorem „inne fundacje i stowarzyszenia" zarejestrowane w analizowanych jednostkach, ponieważ to w tej grupie mieszczą się inicjatywy podejmowane i realizowane w największym zakresie przez mieszkańców.

Tabela 11 Wykaz organizacji pozarządowych zarejestrowanych w poszczególnych jednostkach

lp.	jednostka	klub	klub /	inne fundacje /	OSP	NGO
1	Opatówek	-	1	6	1	8
2	Opatówek Szkolna	-	-	1	-	1
3	Opatówek	-	1	2	-	3
4	Opatówek Północ	--	-	-	-	-
5	Opatówek Wschód	-	1	-	-	1
6	Opatówek Zachód	-	1	-	-	1
7	Borów	-	-	-	1	1
8	Cienia Pierwsza	-	-	1	1	2
9	Cienia Druga	-	-	1	1	2
10	Cienia Trzecia	-	-	-	-	-
11	Cienia-Folwark	-	-	-	-	-
12	Chełmce	-	1	-	1	2
13	Janików	-	-	-	-	-
14	Józefów	-	-	-	-	-
15	Kobierno	-	-	-	1	1
16	Dębe-Kolonia	-	-	-	1	1
17	Michałów Drugi	-	-	-	1	1
18	Michałów Trzeci	-	-	-	-	-
19	Nędzerzew	-	-	-	-	-
20	Porwity	-	-	-	1	1
21	Rajsko	1	1	1	1	4
22	Rożdżały	-	-	-	-	-
23	Sierzchów	-	-	-	1	1
24	Szulec	-	-	-	-	-
25	Szałe	-	-	2	1	3

lp.	jednostka	klub	klub /	inne fundacje /	OSP	NGO
26	Tłokinia Kościelna	1	1	1	-	3
27	Tłokinia Mała	-	-	-	-	-
28	Tłokinia Nowa	-	-	-	-	-
29	Tłokinia Wielka	-	1	-	1	2
30	Trojanów	-	-	-	1	1
31	Warszew	-	-	-	-	-
32	Zduny	-	-	-	1	1
33	Zawady	-	-	-	-	-
ogółem		**1**	**8**	**15**	**15**	**40**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych www.bazy.ngo.pl

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

W ośmiu jednostkach referencyjnych długość zamieszkiwania (zameldowania) w tym samym miejscu jest niższa niż średnia dla Gminy, która wynosi 8 917 dni, czyli nieco ponad 24 lata. Najkrótszy średni czas zamieszkiwania (niespełna 15 lat) odnotowano w sołectwach Zduny i Szałe, a średnio nieco ponad 20 lat w Opatówku Zachód i Józefowie. Dla porównania warto dodać, że najdłuższy czas zamieszkiwania wynosi nieco ponad 34 lata i jest odnotowany w Zawadach oraz niecałe 34 lata (33,9) w Tłokini Małej.

Z kolei zestawienie organizacji pozarządowych wskazuje, że najwięcej fundacji i stowarzyszeń jest zarejestrowanych w jednostce Opatówek Centrum. Na wyróżnienie zasługują mieszkańcy pięciu sołectw, w których także działają takie organizacje pozarządowe, w tym Szałe z dwiema organizacjami na swoim terenie. Niestety, w siedmiu sołectwach są tylko ochotnicza straż pożarna, a w dwunastu - nie działa żadna fundacja, klub sportowy czy OSP.

2.2.6 Uczestnictwo w życiu publicznym

Uczestnictwo w życiu publicznym jest oznaką zaangażowania obywatelskiego mieszkańców i ich włączenia się m. in. w proces wyboru władz lokalnych. Aktywność i znaczny udział mieszkańców w wyborach oznacza, że mają oni poczucie wpływu na działalność lokalnego samorządu i chcą uczestniczyć w kształtowaniu życia publicznego w jego lokalnym wymiarze.

Udział mieszkańców w życiu publicznym mierzony skalą frekwencji wyborczej stanowi wskaźnik delimitacyjny. Kolorem zaznaczono te jednostki, w których jego wartość jest niższa niż średnia dla Gminy.

Tabela 12 **WSKAŹNIK DELIMITACYJNY** – frekwencja wyborcza

p.	nazwa jednostki	frekwencja w wyborach samorządowych 2014 r.
1	Opatówek Centrum	53,1
2	Opatówek Szkolna	52,9
3	Opatówek Południe	50,5

p.	nazwa jednostki	frekwencja w wyborach samorządowych 2014 r.
4	Opatówek Północ	57,3
5	Opatówek Wschód	58,2
6	Opatówek Zachód	47,8
7	Borów	49,9
8	Chełmce	55,8
9	Cienia-Folwark	56,0
10	Cienia Druga	45,6
11	Cienia Pierwsza	45,6
12	Cienia Trzecia	45,6
13	Dębe-Kolonia	38,8
14	Janików	42,8
15	Józefów	49,9
16	Kobierno	38,8
17	Michałów Drugi	56,0
18	Michałów Trzeci	56,0
19	Nędzerzew	41,9
20	Porwity	55,8
21	Rajsko	42,8
22	Rożdżały	38,8
23	Sierzchów	42,8
24	Szałe	47,8
25	Szulec	49,9
26	Tłokinia Kościelna	41,9
27	Tłokinia Mała	50,6
28	Tłokinia Nowa	50,6
29	Tłokinia Wielka	50,6
30	Trojanów	45,6
31	Warszew	42,8
32	Zawady	36,1
33	Zduny	36,1
	ŚREDNIA	**48,9**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Średnia frekwencja w wyborach samorządowych w 2014 r. dla Gminy wynosi 48,9% ogółu uprawnionych do głosowania. Najwyższy poziom przekracza średnią o niespełna 10 punktów procentowych i odnosi się do jednostki Opatówek Wschód, w której frekwencja wyniosła 58,2%. Najniższy udział w wyborach odnotowano w Zdunach i Zawadach, w obu jednostkach poziom był taki sam i wyniósł 36,1, niewiele więcej w Rożdżałach, Kobiernie i Dębem-Kolonii – po 38,8%.

Frekwencję niższą niż średnia dla Gminy odnotowano w sumie w 17-stu jednostkach, w tym 16 sołectwach i jednej części miasta (Opatówek Zachód).

2.3 Sfera gospodarcza

Do rejestru REGON wpisywane są podmioty gospodarki narodowej, czyli osoby prawne, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej, osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą oraz zgłoszone przez jednostkę prawną jednostki lokalne.

Liczba zarejestrowanych aktywnych podmiotów gospodarczych na 100 osób to wskaźnik delimitacyjny, rozłożenie w poszczególnych jednostkach referencyjnych prezentuje poniższa tabela.

Tabela 13 **WSKAŹNIK DELIMITACYJNY** – podmioty gospodarcze

Lp.	nazwa jednostki	liczba zarejestrowanych aktywnych podmiotów gospodarczych na 100 osób
1	Opatówek Centrum	9,17
2	Opatówek Szkolna	5,15
3	Opatówek Południe	5,56
4	Opatówek Północ	4,37
5	Opatówek Wschód	5,60
6	Opatówek Zachód	21,55
7	Borów	5,26
8	Chełmce	4,09
9	Cienia-Folwark	2,73
10	Cienia Druga	3,28
11	Cienia Pierwsza	2,47
12	Cienia Trzecia	2,00
13	Dębe-Kolonia	3,16
14	Janików	1,32
15	Józefów	4,47
16	Kobierno	1,24
17	Michałów Drugi	7,73
18	Michałów Trzeci	0,00
19	Nędzerzew	4,26
20	Porwity	5,77
21	Rajsko	5,28
22	Rożdżały	3,11
23	Sierzchów	3,24
24	Szałe	7,18
25	Szulec	10,63
26	Tłokinia Kościelna	5,35
27	Tłokinia Mała	7,59
28	Tłokinia Nowa	11,90
29	Tłokinia Wielka	4,58
30	Trojanów	5,30
31	Warszew	0,65
32	Zawady	2,63
33	Zduny	8,08
	ŚREDNIA	**5,84**

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.bazafirmceidg.pl

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

W powyższym zestawieniu jednostki referencyjne, w których liczba podmiotów przekracza średnią dla Gminy, stanowią zdecydowaną mniejszość – taka sytuacja występuje w dwóch częściach miasta i sześciu osiedlach. Średnią statystyczną podnosi jednostka Opatówek Zachód, gdzie na sto osób przypada 20 podmiotów (jedno przedsiębiorstwo lub osoba prowadząca działalność na pięciu mieszkańców). Znaczący udział jest odnotowany także w sołectwach Tłokinia Nowa i Szulec, gdzie przedsiębiorstwo przypada średnio na dziesięciu mieszkańców.

We wszystkich pozostałych jednostkach referencyjnych aktywne podmioty gospodarcze są statystycznie mniej liczne niż średnio w Gminie, czyli jest mniej niż niespełna 6 aktywnych podmiotów na 100 mieszkańców. Najsłabiej statystyka wygląda w sołectwach Kobierno i Janików – jedno przedsiębiorstwo na stu mieszkańców, a także w Cieni Trzeciej, Cieni Pierwszej, Zawadach, Cieni-Folwark, gdzie średnio przypada między 2 a 3 przedsiębiorstwa na sto osób. W kolejnych dziewięciu jednostkach notowane jest jedno przedsiębiorstwo średnio na dwudziestu mieszkańców (4-5 na sto osób).

2.4 Sfera techniczna

W ramach sfery technicznej pod uwagę przeanalizowano stan techniczny obiektów. Zastosowane w budynkach materiały zmieniały się wraz z upływem czasu i rozwojem technologii wykonania materiałów budowlanych oraz wymogów normatywnych. Począwszy od najstarszych budynków, w których zastosowano mury wykonane z cegły oraz kamienia z drewnianymi stropami, kończąc na budynkach najnowocześniejszych, gdzie zastosowano ocieplenie przegród budowlanych materiałami termoizolacyjnymi.

W Gminie występuje zarówno zabudowa jednorodzinna jak i osiedla skupiające zabudowę wielorodzinną.

Wśród budynków na szczególną uwagę zasługują te wpisane do rejestru zabytków oraz stanowiące zasoby miejskie.

Liczba zabytków ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków stanowi wskaźnik delimitacyjny, podobnie jak liczba budynków komunalnych wymagających prac remontowych. Lokalizację budynków w obu kryteriach w poszczególnych jednostkach referencyjnych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 14 **WSKAŹNIKI DELIMITACYJNE** – zabytki i budynki komunalne

Lp.	nazwa jednostki	liczba zabytków ujętych w ewidencji wojewódzkiej	liczba budynków komunalnych wymagających prac remontowych
1	Opatówek Centrum	13,00	8,00
2	Opatówek Szkolna	0,00	3,00
3	Opatówek Południe	0,00	0,00
4	Opatówek Północ	0,00	0,00
5	Opatówek Wschód	0,00	1,00
6	Opatówek Zachód	0,00	0,00

Lp.	nazwa jednostki	liczba zabytków ujętych w ewidencji wojewódzkiej	liczba budynków komunalnych wymagających prac remontowych
7	Borów	0,00	0,00
8	Chełmce	0,00	0,00
9	Cienia-Folwark	0,00	0,00
10	Cienia Druga	0,00	0,00
11	Cienia Pierwsza	0,00	0,00
12	Cienia Trzecia	0,00	0,00
13	Dębe-Kolonia	0,00	0,00
14	Janików	0,00	0,00
15	Józefów	0,00	0,00
16	Kobierno	0,00	0,00
17	Michałów Drugi	0,00	0,00
18	Michałów Trzeci	0,00	0,00
19	Nędzerzew	0,00	0,00
20	Porwity	0,00	0,00
21	Rajsko	1,00	0,00
22	Rożdżały	0,00	0,00
23	Sierzchów	0,00	0,00
24	Szałe	0,00	0,00
25	Szulec	0,00	0,00
26	Tłokinia Kościelna	4,00	0,00
27	Tłokinia Mała	0,00	0,00
28	Tłokinia Nowa	0,00	0,00
29	Tłokinia Wielka	0,00	0,00
30	Trojanów	0,00	0,00
31	Warszew	0,00	0,00
32	Zawady	0,00	0,00
33	Zduny	0,00	0,00
	ŚREDNIA	**0,55**	**0,36**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu www.poznan.wuoz.gov.pl (zabytki) oraz danych Urzędu Miejskiego w Opatówku (budynki komunalne)

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Zabytki i budynki komunalne występują na terenie Gminy w trzech jednostkach. Najwięcej tego typu budynków jest w jednostce Opatówek Centrum – łącznie 21. Wszystkie budynki komunalne zlokalizowane są na terenie miasta – 8 w Centrum, 3 w jednostce Opatówek Szkolna i jeden w Opatówek Wschód. Budynki zabytkowe – poza Opatówkiem Centrum – znajdują się w dwóch sołectwach: Rajsko i Tłokinia Kościelna.

2.5 Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Odnosząc się do kwestii przestrzennych nie można pominąć zagadnienia tak ważnego dla mieszkańców podobszarów jak poruszanie się, komunikacja - w tym nie tylko dróg i połączeń autobusowych, ale także infrastruktury przyjaznej pieszym i rowerzystom. Dla wielu mieszkańców obszarów wiejskich szczególnie ważna jest dostępność komunikacji publicznej, która umożliwiłaby przemieszczanie się pomiędzy różnymi miejscowościami Gminy oraz dotarcie do miast.

W poniższej tabeli zestawiono dane dotyczące dostępności transportowej dla poszczególnych sołectw i części miasta.

Tabela 15 **WSKAŹNIK DELIMITACYJNY** – dostępność transportu publicznego

Lp.	nazwa jednostki	liczba połączeń komunikacją
1	Opatówek Centrum	6,11
2	Opatówek Szkolna	4,62
3	Opatówek Południe	0,00
4	Opatówek Północ	0,00
5	Opatówek Wschód	1,49
6	Opatówek Zachód	8,48
7	Borów	0,00
8	Chełmce	0,00
9	Cienia - Folwark	0,00
10	Cienia Druga	0,00
11	Cienia Pierwsza	0,00
12	Cienia Trzecia	0,00
13	Dębe – Kolonia	0,00
14	Janików	0,00
15	Józefów	0,00
16	Kobierno	0,00
17	Michałów Drugi	0,00
18	Michałów Trzeci	0,00
19	Nędzerzew	0,00
20	Porwity	0,00
21	Rajsko	0,00
22	Rożdżały	2,67
23	Sierzchów	0,00
24	Szałe	1,65
25	Szulec	0,00
26	Tłokinia Kościelna	0,94
27	Tłokinia Mała	6,21
28	Tłokinia Nowa	7,14
29	Tłokinia Wielka	2,17
30	Trojanów	0,00
31	Warszew	0,00
32	Zawady	0,00
33	Zduny	8,85
	ŚREDNIA	**1,53**

Źródło: opracowanie własne na podstawie rozkładów jazdy przewoźników komunikacji publicznej (dostępnych na ich stronach internetowych)

W sferze funkcjonalno-przestrzennej ważna jest, oprócz możliwości sprawnego przemieszczania się, także dostępność do infrastruktury rekreacyjnej. Obiekty rekreacyjne (place zabaw, boiska, itp.) są przestrzenią do zagospodarowania czasu wolnego dzieci i młodzieży, mogą także być perspektywą

aktywności dla seniorów. Liczba obiektów rekreacyjnych przypadających na sto osób stanowi wskaźnik delimitacyjny, a rozkład obiektów w poszczególnych jednostkach obrazuje poniższa tabela.

Tabela 16 **WSKAŹNIK DELIMITACYJNY -** liczba obiektów rekreacyjnych

Lp.	nazwa jednostki	liczba obiektów rekreacyjnych przypadających na 100 osób
1	Opatówek Centrum	0,69
2	Opatówek Szkolna	0,42
3	Opatówek Południe	0,10
4	Opatówek Północ	0,00
5	Opatówek Wschód	0,00
6	Opatówek Zachód	0,00
7	Borów	0,25
8	Chełmce	0,41
9	Cienia-Folwark	0,00
10	Cienia Druga	0,00
11	Cienia Pierwsza	0,00
12	Cienia Trzecia	0,00
13	Dębe-Kolonia	0,00
14	Janików	0,00
15	Józefów	0,00
16	Kobierno	0,00
17	Michałów Drugi	0,45
18	Michałów Trzeci	0,00
19	Nędzerzew	2,13
20	Porwity	0,00
21	Rajsko	1,06
22	Rożdżały	0,00
23	Sierzchów	0,00
24	Szałe	0,24
25	Szulec	0,00
26	Tłokinia Kościelna	0,16
27	Tłokinia Mała	0,00
28	Tłokinia Nowa	0,00
29	Tłokinia Wielka	0,48
30	Trojanów	0,00
31	Warszew	0,00
32	Zawady	0,00
33	Zduny	0,00
	ŚREDNIA	**0,19**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

W przeważającej większości jednostek referencyjnych liczba połączeń komunikacją zbiorową do Kalisza przypadających na 100 osób w dzień roboczy jest niższa niż (i tak bardzo niska) średnia dla Gminy. W 22 jednostkach statystycznie nie ma żadnego połączenia komunikacyjnego.

Podobnie sytuacja wygląda w odniesieniu do obiektów rekreacyjnych. 21 jednostek (sołectw i części miasta) nie ma na swoim terenie żadnego obiektu rekreacyjnego. Przy średniej na poziomie 0,19 obiektu na stu mieszkańców pozytywnie wyróżnia się Nędzerzew z ponad dwoma obiektami (w statystycznym przeliczeniu) i Rajsko z ponad jednym.

2.6 Sfera środowiskowa

Poważnym problemem na terenie Gminy w sferze środowiskowej jest występowanie wyrobów zawierających azbest. Na podstawie danych zgromadzonych podczas wizyt terenowych w trakcie inwentaryzacji przeprowadzonych w ostatnim czasie przez Gminę, oszacowano, iż łącznie waga dachów i elewacji obiektów pokrytych płytami azbestowo-cementowymi wynosi blisko 3 400 ton.

Występowanie materiałów budowlanych zawierających azbest [Mg] w Gminie na 100 osób jest wskaźnikiem delimitacyjnym, rozkład w poszczególnych jednostkach jest zobrazowany w poniższej tabeli.

Tabela 17 **WSKAŹNIK DELIMITACYJNY** – materiały budowlane zawierające azbest

Lp.	nazwa jednostki	występowanie materiałów
1	Opatówek Centrum	4,89
2	Opatówek Szkolna	2,65
3	Opatówek Południe	9,23
4	Opatówek Północ	31,49
5	Opatówek Wschód	18,45
6	Opatówek Zachód	8,25
7	Borów	55,99
8	Chełmce	39,70
9	Cienia - Folwark	42,82
10	Cienia Druga	38,20
11	Cienia Pierwsza	55,92
12	Cienia Trzecia	72,81
13	Dębe – Kolonia	56,16
14	Janików	0,00
15	Józefów	0,00
16	Kobierno	68,37
17	Michałów Drugi	177,35
18	Michałów Trzeci	77,43
19	Nędzerzew	10,24
20	Porwity	87,15
21	Rajsko	59,10
22	Rożdżały	17,80
23	Sierzchów	54,87
24	Szałe	27,45
25	Szulec	97,00
26	Tłokinia Kościelna	18,56
27	Tłokinia Mała	26,18
28	Tłokinia Nowa	70,17

Lp.	nazwa jednostki	występowanie materiałów
29	Tłokinia Wielka	22,07
30	Trojanów	91,71
31	Warszew	58,54
32	Zawady	0,00
33	Zduny	12,77
	ŚREDNIA	**31,72**

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Opatówek*, sierpień 2015 r.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

W Gminie Opatówek najpoważniejszym problemem w sferze środowiskowej jest występowanie wyrobów azbestowych na obiektach budowlanych, w tym najczęściej na pokryciach dachowych. Wyroby azbestowe w największej ilości w przeliczeniu na liczbę mieszkańców zlokalizowano w Michałowie Drugim. Również w większości pozostałych jednostek części pozamiejskiej Gminy wyroby azbestowe stanowią istotny problem.

Trudna sytuacja materialna mieszkańców Gminy może prowadzić do lekceważenia problemu występowania na budynkach materiałów azbestowych i tym samym do potencjalnego narażania zdrowia osób zamieszkujących w okolicznych gospodarstwach. Usunięcie płyt azbestowych, oprócz kosztu ich demontażu, wiąże się z koniecznością zakupu i montażu nowego dachu, co często przekracza możliwości finansowe gospodarstw domowych.

3. Opinie mieszkańców

Opinie mieszkańców zostały zebrane w trakcie konsultacji w różnych formach: spotkań i ankiety. Podczas spotkania informacyjnego przedstawiono mieszkańcom i interesariuszom podstawowe zagadnienia dotyczące rewitalizacji oraz plan działań związanych z opracowaniem programu rewitalizacji. Cykl działań partycypacyjnych został zakończony spotkaniem warsztatowym, podczas którego mieszkańcy mogli zgłaszać propozycje projektów do wskazanego obszaru rewitalizacji.

3.1 Spotkania warsztatowe

Pierwsze dwa spotkania (25 lipca oraz 8 sierpnia 2017 r.) dotyczyły zagadnień ogólnych związanych z przygotowaniem LPR w Gminie Opatówek. Spotkania odbyły się w sali konferencyjnej Gminnego Ośrodka Kultury przy ul. Kościelnej w Opatówku. W każdym spotkaniu uczestniczyło około 15 osób, mieszkańców Gminy (w tym także mieszkańców sołectw), radnych, przedstawicieli instytucji i organizacji działających na terenie Gminy. Pierwsza część przedstawionej na spotkaniach prezentacji dotyczyła ogólnych zagadnień: czym jest rewitalizacja, jakiego rodzaju działania rewitalizacyjne były dotychczas realizowane, jakie są powiązania kwestii rewitalizacji ze środkami z Unii Europejskiej. Druga część poświęcona była przygotowaniu programu rewitalizacji oraz specyfice diagnozy.

Najważniejsze zagadnienia wskazane w prezentacji to:

- rewitalizacja jest procesem;
- rewitalizacja ma służyć przede wszystkim rozwiązaniu problemów społecznych;
- obszar rewitalizacji nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkałych przez więcej niż 30% mieszkańców gminy;
- rewitalizacja prowadzona jest w oparciu o szczegółową diagnozę, na podstawie której zostaje wyznaczony obszar zdegradowany (na którym zidentyfikowano destrukcyjne procesy społeczne, przestrzenno-funkcjonalne, gospodarcze oraz środowiskowe; skalę negatywnych zjawisk powinny odzwierciedlać wskaźniki opisujące powyższe sfery);
- planowanie rewitalizacji obejmuje przygotowanie programu rewitalizacji, w tym określenie wizji, celów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych;
- rewitalizacja powinna być prowadzona przez interesariuszy (mieszkańców, przedstawicieli organizacji, instytucji i przedsiębiorstw we współpracy z lokalną administracją).

Główne kwestie wskazywane przez uczestników spotkania to:

- konieczne są remonty dróg;
- znaczną grupę wśród mieszkańców stanowią seniorzy, w tym seniorzy w podeszłym wieku (około 90 lat) wymagających opieki oraz „młodzi seniorzy” (około 60 lat);
- brak oferty aktywności społecznej i kulturalnej, bardzo ograniczona dostępność do placówek kultury;

Ponadto mieszkańcy zgłaszali potrzebę wsparcia - np. ze strony urzędu - w realizacji procedur formalno-administracyjnych związanych z dopracowaniem koncepcji zgłaszanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w tym także przygotowaniem wniosków o dofinansowanie, oraz poszukiwaniem potencjalnych źródeł finansowania dla różnych działań możliwych do realizacji w poszczególnych sołectwach.

Trzecie spotkanie odbyło się w dn. 21 sierpnia 2017 r. również w sali konferencyjnej Gminnego Ośrodka Kultury. Spotkanie to miało charakter warsztatowy. Na wstępie zaprezentowano wyniki przeprowadzonej diagnozy oraz proponowany obszar rewitalizacji. W spotkaniu wzięło udział około 25 osób, mieszkańców Gminy, przedstawicieli instytucji i organizacji działających na terenie Gminy oraz radni. Po zakończeniu części informacyjnej rozpoczęto dyskusję nad pomysłami projektów dla proponowanego obszaru rewitalizacji.

Zebrane propozycje działań w ramach rewitalizacji objęły takie projekty jak:

- zapewnienie dla Towarzystwo Przyjaciół Opatówka lokalu do działalności (może na stałe);
- święto ul. Kościelnej;
- projekt międzypokoleniowy;
- zajęcia sportowe (animatorzy);
- zajęcia edukacyjne (rozpoznanie potrzeb uczniów, odpowiednia motywacja);
- cykl wydarzeń np. koncertów;
- uniwersytet 3. wieku;
- zatrudnienie animatora kultury w ramach GOK-u (angażowanie innych osób niż nauczycieli), miejska plaża, kino letnie, boisko do piłki siatkowej;
- cykliczne spotkania (jako uzupełnienie projektów twardych) np. spotkania uczące logicznego myślenia;
- reaktywacja kolejki wąskotorowej;
- rozwój współpracy z innymi miastami zagranicznymi.

3.2 Ankieta

W dniach 25-30 sierpnia dla mieszkańców była dostępna (w formie on-line, wersji elektronicznej i papierowej) w której można m.in. wskazań najważniejsze kwestie, które należałoby rozwiązać w Programie Rewitalizacji. Za pośrednictwem ankiety można było również zgłosić uwagi do proponowanego w prezentacji obszaru rewitalizacji. Łącznie zebrano 54 odpowiedzi, a jej podsumowanie znajdzie się w załączniku LPR.

3.3 Nabór projektów

Od 18 do 30 sierpnia prowadzone były rozmowy z przedstawicielami różnych środowisk na temat możliwości zgłaszania projektów do Programu. Dodatkowo w dniach 25-30 sierpnia trwał publicznie ogłoszony nabór projektów. Ostatecznie, mimo wielu deklaracji dot. konieczności realizacji wielu przedsięwzięć rewitalizacyjnych, jako jedyny podmiot spoza jednostek gminnych, projekty zgłosiła Fundacja „Inicjatywa dla Opatówka". Wszystkie propozycje Fundacji zostały uwzględnione w projektach podstawowych LPR.

4. Podsumowanie diagnozy oraz wyznaczenie obszaru zdegradowanego i rewitalizacji

4.1 Podsumowanie wniosków z analizy wskaźnikowej

Z przeprowadzonej analizy wskaźnikowej wynikają następujące wnioski:

1. Monitorowane zmiany demograficzne wskazują na stałą, rosnącą tendencję zwiększania się liczby ludności w wieku poprodukcyjnym wśród ludności ogółem, a ujmując krócej - starzenie się mieszkańców Gminy, przy jednoczesnym zmniejszaniu się liczby osób młodych.

   Osoby w wieku poprodukcyjnym stanowią średnio blisko 21% ogółu mieszkańców wszystkich jednostek. W tym zakresie wyróżniają się sołectwa Zawady i Cienia Trzecia oraz Opatówek Szkolna, w których ok. 30% mieszkańców stanowią osoby w tej grupie wiekowej.

   Osoby w wieku przedprodukcyjnym (do 17 r.ż.) stanowią średnio mniej niż 1/5 ogółu mieszkańców Gminy. Najmniej korzystnie pod tym względem wypadają: Opatówek Wschód, Szulec, Tłokinia Mała i Opatówek Szkolna.

   Zmiany w strukturze wiekowej mieszkańców Gminy wskazują potrzebę ukierunkowania działań społecznych na rozwój usług opiekuńczych i związanych z zagospodarowaniem czasu seniorów, oraz poprawę jakości infrastruktury aby umożliwić swobodne, bezpieczne poruszanie się i spędzanie czasu poza domem.

2. W 14 spośród 33 jednostek referencyjnych odnotowano wyższą wartość wskaźnika osób korzystających z OPS niż wynosi średnia dla Gminy.

   Widoczna jest duża rozbieżność w kondycji materialnej mieszkańców. Najkorzystniejsza sytuacja jest w sołectwach Janików i Michałów Trzeci, gdzie monitorowany wskaźnik wynosi 0.

   Najwyższy wskaźnik osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej wynosi niemal 50 na 100 mieszkańców, i odnosi się do sołectwa Dębe-Kolonia. Średnio co trzeci mieszkaniec korzysta z GOPS także w Cieni Drugiej (34,4), Zawadach (31,6) i Cieni-Folwarku (28,2), a co piąty w Opatówku Centrum (25,1) i Nędzerzewie (19,1).

   Ze względu na wielowymiarowość sytuacji życiowych osób korzystających ze wsparcia GOPS, konieczna jest pogłębiona analiza obejmująca strukturę przyznawanych świadczeń.

3. Ponad 1/3 jednostek referencyjnych notuje poziom bezrobocia wyższy niż średnia dla Gminy.

   Najwyższy, niemal 8-procentowy poziom bezrobocia występuje w jednostce Dębe-Kolonia i w Rożdżałach (6,08). Na względnie wysokim, około 4-procentowym poziomie lokują się: Opatówek Centrum, Cienia Trzecia i Michałów Trzeci.

   Należy zaznaczyć, że statystyczna średnia wartość dla Gminy jest kształtowana przez te jednostki, w których występuje zerowy poziom bezrobocia (Janików, Michałów Drugi, Nędzerzew, Porwity, Szulec, Warszew, Zawady i Zduny).

4. Zarówno liczba przestępstw jak i liczba rozpoczętych procedur „niebieskiej karty" nie wskazuje,

aby stan bezpieczeństwa w Gminie stanowił problem. Również mieszkańcy w badaniu ankietowym nie wskazywali kwestii przestępczością jako poważny problem wymagający podjęcia działań rewitalizacyjnych.

5. W ośmiu jednostkach referencyjnych długość zamieszkiwania (zameldowania) w tym samym miejscu jest niższa niż średnia dla Gminy, która wynosi 8 917 dni, czyli nieco ponad 24 lata. Najkrótszy średni czas zamieszkiwania (niespełna 15 lat) odnotowano w sołectwach Zduny i Szałe, a średnio nieco ponad 20 lat w Opatówku Zachód i Józefowie. Dla porównania warto dodać, że najdłuższy czas zamieszkiwania wynosi nieco ponad 34 lata i jest odnotowany w Zawadach oraz niecałe 34 lata (33,9) w Tłokini Małej.

   Z kolei zestawienie organizacji pozarządowych wskazuje, że najwięcej fundacji i stowarzyszeń jest zarejestrowanych w jednostce Opatówek Centrum. Na wyróżnienie zasługują mieszkańcy pięciu sołectw, w których także działają takie organizacje pozarządowe, w tym Szałe z dwiema organizacjami na swoim terenie. Niestety, w siedmiu sołectwach są tylko ochotnicza straż pożarna, a w dwunastu - nie działa żadna fundacja, klub sportowy czy OSP.

6. W zestawieniu podmiotów prowadzących działalność gospodarczą liczba jednostki przekraczające średnią dla Gminy stanowią zdecydowaną mniejszość – taka sytuacja występuje w dwóch częściach miasta i sześciu osiedlach. Średnią statystyczną podnosi jednostka Opatówek Zachód, gdzie na sto osób przypada 20 podmiotów. Znaczący udział jest odnotowany także w sołectwach Tłokinia Nowa i Szulec, gdzie przedsiębiorstwo przypada średnio na dziesięciu mieszkańców.

   We wszystkich pozostałych jednostkach referencyjnych aktywne podmioty gospodarcze są statystycznie mniej liczne niż średnio w Gminie, czyli jest mniej niż niespełna 6 aktywnych podmiotów na 100 mieszkańców. Najsłabiej statystyka wygląda w sołectwach Kobierno i Janików – jedno przedsiębiorstwo na stu mieszkańców, a także w Cieni Trzeciej, Cieni Pierwszej, Zawadach, Cieni-Folwark, gdzie średnio przypada między 2 a 3 przedsiębiorstwa na sto osób. W kolejnych dziewięciu jednostkach notowane jest jedno przedsiębiorstwo średnio na dwudziestu mieszkańców (4-5 na sto osób).

7. Zabytki i budynki komunalne występują na terenie Gminy w trzech jednostkach. Najwięcej tego typu budynków jest w jednostce Opatówek Centrum – łącznie 21. Wszystkie budynki komunalne zlokalizowane są na terenie miasta – 8 w Centrum, 3 w jednostce Opatówek Szkolna i jeden w Opatówek Wschód. Budynki zabytkowe – poza Opatówkiem Centrum – znajdują się w dwóch sołectwach: Rajsko i Tłokinia Kościelna.
8. W przeważającej większości jednostek referencyjnych liczba połączeń komunikacją zbiorową do Kalisza przypadających na 100 osób w dzień roboczy jest niższa niż (i tak bardzo niska) średnia dla Gminy. W 22 jednostkach statystycznie nie ma żadnego połączenia komunikacyjnego.
   Podobnie sytuacja wygląda w odniesieniu do obiektów rekreacyjnych. 21 jednostek (sołectw i części miasta) nie ma na swoim terenie żadnego obiektu rekreacyjnego. Przy średniej na poziomie 0,19 obiektu na stu mieszkańców pozytywnie wyróżnia się Nędzerzew z ponad dwoma obiektami (w statystycznym przeliczeniu) i Rajsko z ponad jednym.
9. W Gminie Opatówek najpoważniejszym problemem w sferze środowiskowej jest występowanie wyrobów azbestowych na obiektach budowlanych, w tym najczęściej na pokryciach dachowych.

Wyroby azbestowe w największej ilości w przeliczeniu na liczbę mieszkańców zlokalizowano w Michałowie Drugim. Również w większości pozostałych jednostek części pozamiejskiej Gminy wyroby azbestowe stanowią istotny problem.

Trudna sytuacja materialna mieszkańców Gminy może prowadzić do lekceważenia problemu występowania na budynkach materiałów azbestowych i tym samym do potencjalnego narażania zdrowia osób zamieszkujących w okolicznych gospodarstwach. Usunięcie płyt azbestowych, oprócz kosztu ich demontażu, wiąże się z koniecznością zakupu i montażu nowego dachu, co często przekracza możliwości finansowe gospodarstw domowych.

Na pierwszy plan z przeprowadzonej diagnozy wysuwają się negatywne trendy demograficzne, których dominującą przyczyną jest fakt, że część Gminy stanowi mało atrakcyjne miejsca do zamieszkania, głównie z powodu:

1. słabej dostępności komunikacyjnej,
2. braku miejsc pracy/słabej kondycji lokalnej przedsiębiorczości,
3. braku miejsc spędzania wolnego czasu,
4. niskiej aktywności społecznej.

Przyczyny te pogłębiają problemy części mieszkańców związanych z

1. ubóstwem,
2. bezrobociem.

4.2 Podsumowanie zebranych opinii – badania jakościowe

Z badań jakościowych, w tym przede wszystkim przeprowadzonej wśród mieszkańców ankiety wynikają następujące problemy wymagające podjęcia działań rewitalizacyjnych:

- W rodzinach występują problemy społeczne (ubóstwo, przemoc, alkoholizm itp.) (30 odpowiedzi);
- Brakuje inicjatyw, oferty spędzania czasu dla młodzieży (27 odpowiedzi);
- Brakuje aktywnych mieszkańców, którzy angażowaliby innych (24 odpowiedzi);
- Brakuje miejsc i oferty spędzania czasu dla rodzin z dziećmi (22 odpowiedzi);
- Brakuje inicjatyw, oferty spędzania czasu dla seniorów (21 odpowiedzi);
- Wielu mieszkańców nie ma pracy (20 odpowiedzi);
- Mieszkańcy nie angażują się w sprawy gminy i sołectwa (20 odpowiedzi);
- Brakuje miejsc spotkań dla mieszkańców (pomieszczenia, w którym można się spotkać i coś zorganizować) (19 odpowiedzi);
- Brakuje zagospodarowanych miejsc do spędzania czasu w przestrzeni publicznej, np. uprawiania sportu, rekreacji, zabaw z dziećmi (19 odpowiedzi);
- Drogi i chodniki wymagają naprawy (18 odpowiedzi).

4.3 Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i rewitalizacji

4.3.1 Obszar zdegradowany

Pierwszym etapem wyznaczenia obszaru zdegradowanego była identyfikacja i pomiar negatywnych zjawisk na obszarze Gminy. Do wyznaczenia obszaru zdegradowanego (w którym zawiera się całość lub część obszaru rewitalizacji) posłużyły wyniki pomiaru negatywnych zjawisk (analiza wskaźnikowa) w sferze społecznej, gospodarczej, technicznej, przestrzenno-funkcjonalnej i środowiskowej. Przyjęte wskaźniki delimitacji to:

społeczne:

- zmiana liczby mieszkańców w latach 2005-2016 (depopulacja);
- liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym (obciążenie demograficzne);
- liczba osób korzystających ze świadczeń socjalnych w przeliczeniu na 100 osób (ubóstwo);
- liczba osób bezrobotnych w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym (bezrobocie);
- średnia długość okresu zamieszkiwania (kapitał społeczny);
- frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych 2014 r. (uczestnictwo w życiu publicznym);

gospodarczy:

- liczba zarejestrowanych aktywnych podmiotów gospodarczych na 100 osób;

techniczne:

- liczba zabytków wpisanych do wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- liczba budynków komunalnych wymagających prac remontowych;

przestrzenno-funkcjonalne:

- liczba połączeń komunikacją zbiorową do Kalisza przypadających na 100 osób w dzień roboczy;
- liczba obiektów rekreacyjnych przypadających na 100 osób;

środowiskowe:

- ilość materiałów budowlanych zawierających azbest [Mg] na 100 osób.

Warunkiem koniecznym do zaliczenia danego obszaru do obszaru zdegradowanego jest koncentracja negatywnych zjawisk społecznych (tzn. do obszaru zdegradowanego nie można zaliczyć obszaru, na którym nie zidentyfikowano stanu kryzysowego w sferze społecznej). Przyjęto, że o koncentracji negatywnych zjawisk społecznych będzie decydowała wartość syntetycznego wskaźnika społecznego, na który złożyło się łącznie 6 wystandaryzowanych wskaźników społecznych (ubóstwo, bezrobocie, kapitał społeczny, depopulacja, obciążenie demograficzne, uczestnictwo w życiu publicznym).

Standaryzacja wskaźników polegała na odjęciu od nominalnej wartości wskaźnika dla danego obszaru średniej wartości dla wszystkich jednostek i podzieleniu przez odchylenie standardowe. Wystandaryzowane wskaźniki oznaczają odchylenie od normy, którą reprezentuje wartość średnia dla gminy i mogą przyjmować wartości dodatnie lub ujemne. Wyniki ujemne przedstawiają sytuację lepszą niż średnia dla gminy, natomiast wyniki dodatnie sytuację gorszą.

Sytuację mniej korzystną od średnich wartości w Gminie zanotowano łącznie w 16 jednostkach. Następnie przeanalizowano w tych jednostkach występowanie negatywnych zjawisk w minimum jednej z pozostałych sfer: gospodarczej i/lub przestrzenno-funkcjonalnej i/lub technicznej i/lub środowiskowej. W przypadku sfery przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej również dokonano zsumowania wystandaryzowanych wskaźników, które złożyły się na syntetyczny wskaźnik techniczny oraz przestrzenno-funkcjonalny. Spośród 16-stu jednostek stan kryzysowy zidentyfikowano w 15 jednostkach, które stanowią obszar zdegradowany. Są to następujące jednostki:

1. Dębe – Kolonia;
2. Zawady;
3. Cienia Trzecia;
4. Rożdżały;
5. Opatówek Centrum;
6. Cienia Druga;
7. Nędzerzew;
8. Cienia Pierwsza;
9. Opatówek Szkolna;
10. Rajsko;
11. Tłokinia Kościelna;
12. Trojanów;
13. Sierzchów;
14. Kobierno;
15. Józefów.

Poniższe tabele przedstawiają zestawienie wskaźników delimitacyjnych dla poszczególnych jednostek wraz z ilustracją poszczególnych kroków wyznaczania obszaru zdegradowanego. Kolorem żółtym wyróżniono niekorzystne dla jednostek przekroczenia średniej dla Gminy.

Tabela 18 Podsumowanie analizy wskaźnikowej w zakresie sfery społecznej

nazwa jednostki	Liczba osób korzystających ze świadczeń socjalnych w przeliczeniu na 100 osób (wystandaryzowany)	Liczba osób bezrobotnych w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym (wystandaryzowany)	liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym (wystandaryzowany)	średnia długość okresu zamieszkiwania (wystandaryzowany)	Zmiana % liczby ludności w latach 2005-2016 (wystandaryzowany)	Frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych 2014 r. (wystandaryzowany)	Sumaryczny wskaźnik społeczny
Dębe – Kolonia	3,34	3,22	1,13	-0,16	0,30	1,57	9,40
Zawady	1,85	-1,15	4,22	-0,51	-0,05	1,97	6,33
Cienia Trzecia	0,02	1,05	1,79	-0,18	-0,10	0,51	3,09
Rożdżały	-0,35	2,19	-0,85	0,01	0,00	1,57	2,57
Opatówek Centrum	1,25	1,25	0,08	0,11	0,36	-0,66	2,38
Cienia Druga	2,12	-0,77	-0,03	-0,19	0,36	0,51	2,00
Nędzerzew	0,69	-1,15	0,69	-0,30	0,82	1,08	1,82
Cienia Pierwsza	0,11	0,66	0,31	-0,26	0,44	0,51	1,77
Opatówek Szkolna	0,39	-0,15	1,51	0,00	0,36	-0,63	1,49
Rajsko	0,38	-0,18	-0,17	-0,06	0,50	0,93	1,40
Tłokinia Kościelna	-0,06	0,49	-0,28	-0,02	0,10	1,08	1,31
Trojanów	0,17	0,17	0,10	-0,18	0,52	0,51	1,29
Sierzchów	0,41	-0,16	0,04	-0,26	0,32	0,93	1,28
Kobierno	-0,06	-0,54	0,09	-0,04	-0,28	1,57	0,74
Józefów	0,53	0,43	-0,07	0,21	-0,30	-0,16	0,64
Opatówek Zachód	-0,11	0,10	-0,27	0,22	0,37	0,16	0,47
Borów	0,26	-0,68	0,31	-0,17	0,28	-0,16	-0,16
Cienia - Folwark	1,53	0,29	-1,26	-0,23	0,52	-1,11	-0,25
Opatówek Południe	-0,51	0,16	-0,30	0,13	0,37	-0,25	-0,40
Warszew	-0,50	-1,15	-0,42	-0,33	1,04	0,93	-0,43
Tłokinia Mała	-0,20	-0,57	-0,11	-0,50	0,74	-0,26	-0,90
Opatówek Wschód	-0,44	-0,16	0,58	-0,04	0,36	-1,44	-1,14
Tłokinia Nowa	-0,66	-0,05	0,01	-0,24	0,05	-0,26	-1,15
Janików	-1,10	-1,15	-0,44	-0,37	0,94	0,93	-1,20
Tłokinia Wielka	-0,54	-0,72	0,00	-0,27	0,52	-0,26	-1,27
Chełmce	-0,07	0,19	-0,29	-0,04	-0,31	-1,08	-1,60
Opatówek Północ	-0,51	-0,46	-0,16	-0,15	0,38	-1,30	-2,21
Szulec	-0,93	-1,15	-0,46	-0,35	0,54	-0,16	-2,51
Michałów Trzeci	-1,10	0,96	-1,13	-0,21	-0,10	-1,11	-2,69
Szałe	-0,85	-0,31	0,04	0,49	-2,91	0,16	-3,37
Michałów Drugi	-0,85	-1,15	-0,73	-0,31	0,72	-1,11	-3,42
Porwity	-0,98	-1,15	-0,50	-0,29	0,27	-1,08	-3,74
Zduny	-0,62	-0,66	-1,12	0,50	-4,12	1,97	-4,04

Jednostki, w których ma miejsce koncentracja negatywnych zjawisk społecznych
Dębe – Kolonia
Zawady
Cienia Trzecia
Rożdżały
Opatówek Centrum
Cienia Druga
Nędzerzew
Cienia Pierwsza
Opatówek Szkolna
Rajsko
Tłokinia Kościelna
Trojanów
Sierzchów
Kobierno
Józefów
Opatówek Zachód

Źródło: opracowanie własne

Tabela 19 Podsumowanie analizy wskaźnikowej w zakresie pozostałych sfer

JEDNOSTKI, W KTÓRYCH MA MIEJSCE KONCENTRACJA NEGATYWNYCH ZJAWISK SPOŁECZNYCH	AKTYWNE PODMIOTY CEIDG NA 100 OSÓB (wystandaryzowany)	SYNTETYCZNY WSKAŹNIK TECHNICZNY	SYNTETYCZNY WSKAŹNIK PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNY	WYSTĘPOWANIE ODPADÓW AZBESTOWYCH [MG] W GMINIE NA 100 OSÓB (wystandaryzowany)	OBSZAR ZDEGRADOWANY
Dębe – Kolonia	0,67	-0,48	1,01	0,65	Dębe – Kolonia
Zawady	0,80	-0,48	1,01	-0,84	Zawady
Cienia Trzecia	0,96	-0,48	1,01	1,09	Cienia Trzecia
Rożdżały	0,68	-0,48	0,04	-0,37	Rożdżały
Opatówek Centrum	-0,83	10,48	-2,85	-0,71	Opatówek Centrum
Cienia Druga	0,64	-0,48	1,01	0,17	Cienia Druga
Nędzerzew	0,40	-0,48	-3,98	-0,57	Nędzerzew
Cienia Pierwsza	0,84	-0,48	1,01	0,64	Cienia Pierwsza
Opatówek Szkolna	0,17	1,55	-1,66	-0,77	Opatówek Szkolna
Rajsko	0,14	-0,05	-1,46	0,72	Rajsko
Tłokinia Kościelna	0,12	1,23	0,30	-0,35	Tłokinia Kościelna
Trojanów	0,13	-0,48	1,01	1,59	Trojanów
Sierzchów	0,65	-0,48	1,01	0,61	Sierzchów
Kobierno	1,15	-0,48	1,01	0,97	Kobierno
Józefów	0,34	-0,48	1,01	-0,84	Józefów
Opatówek Zachód	-3,93	-0,48	-2,09	-0,62	

Źródło: opracowanie własne

4.3.2 Obszar rewitalizacji

Zidentyfikowany obszar zdegradowany wymaga podjęcia działań rewitalizacyjnych, jednak przekracza dopuszczalną wielkość obszaru rewitalizacji (stanowi 42,6% mieszkańców Gminy) tj. maksymalnie 30% mieszkańców gminy.

Biorąc pod uwagę, że w planowaniu procesu rewitalizacji najistotniejszą role odgrywają kwestie społeczne do obszaru rewitalizacji zaliczono te jednostki, które charakteryzują się najmniej korzystną wartością syntetycznego wskaźnika społecznego. Na tej podstawie wskazano następujące jednostki analityczne (części miasta oraz sołectwa) stanowiące podobszary rewitalizacji (łącznie 10 jednostek – 9 podobszarów rewitalizacji):

1. **Opatówek Centrum – Opatówek Szkolna;**[6]

[6] Biorąc pod uwagę, że jednostki Opatówek Centrum oraz Opatówek Szkolna mają wspólną granicę oraz znajdują się w jednej jednostce administracyjnej, jak również charakteryzują się zbliżonymi problemami rewitalizacyjnymi, zdecydowano o połączeniu tych dwóch jednostek (części miasta) w jeden podobszar rewitalizacji.

2. **Cienia Pierwsza;**
3. **Cienia Druga;**
4. **Cienia Trzecia;**
5. **Dębe Kolonia;**
6. **Nędzerzew;**
7. **Rajsko;**
8. **Rożdżały;**
9. **Zawady.**

Ze względu na specyfikę obszaru wiejskiego w Gminie Opatówek (rozproszona zabudowa) do obszaru rewitalizacji zaliczono tylko te części sołectw (obrębów geodezyjnych), w których znajdują się zabudowania mieszkalne (zwarty obszar zabudowy) oraz układ przestrzeni funkcjonalnie powiązanych z nimi. Zawężenia dokonano w oparciu o podziały geodezyjne, zachowując zasadę, że obszar rewitalizacji w danym sołectwie musi być przestrzennie zwarty.

W ten sposób w każdym z sołectw wyznaczono obszar, w granicach którego znajduje się zabudowa mieszkaniowa tej miejscowości, oraz przestrzeń niezbędna do realizacji przewidzianych projektów rewitalizacyjnych. Wyznaczony w taki sposób obszar rewitalizacji obejmuje wszystkich mieszkańców danego sołectwa.

Dane dotyczące obszaru rewitalizacji w Gminie są zawarte w poniższej tabeli.

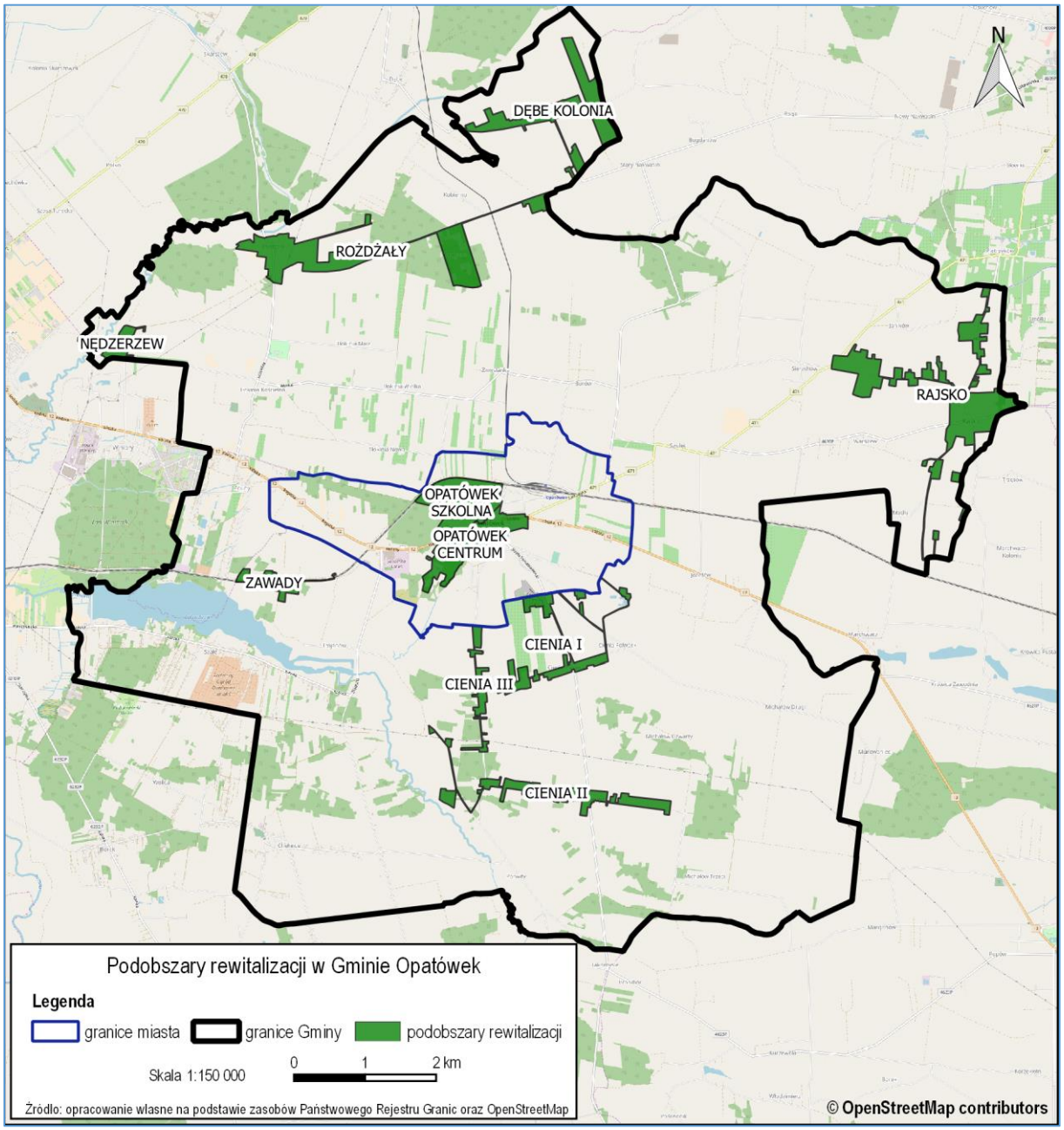
Tabela 20 Obszar rewitalizacji w Gminie Opatówek

Obszar	**Powierzchnia**		**Mieszkańcy**	
	km^2	**% ogółu**	**liczba osób**	**% ogółu**
Gmina - ogółem	104,3	-	10 718	-
Obszar rewitalizacji	**5,3**	**5,1**	**2930**	**27,3**

Źródło: opracowanie własne

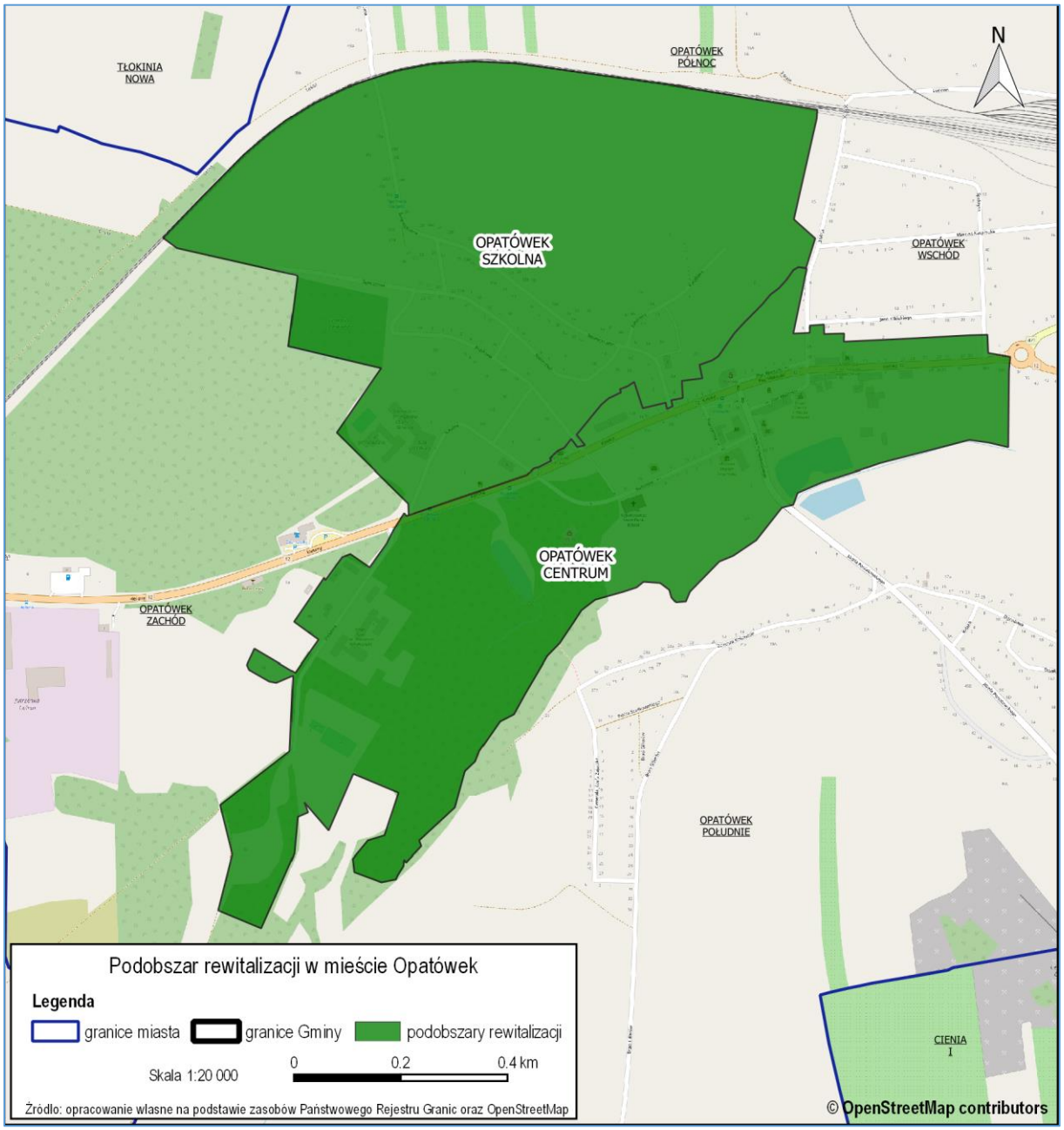
Poniższe mapy obrazują granice obszaru rewitalizacji.

Mapa 2 Obszary rewitalizacji na terenie Gminy

Źródło: opracowanie własne

Mapa 3 Obszar rewitalizacji na terenie miasta

Źródło: opracowanie własne

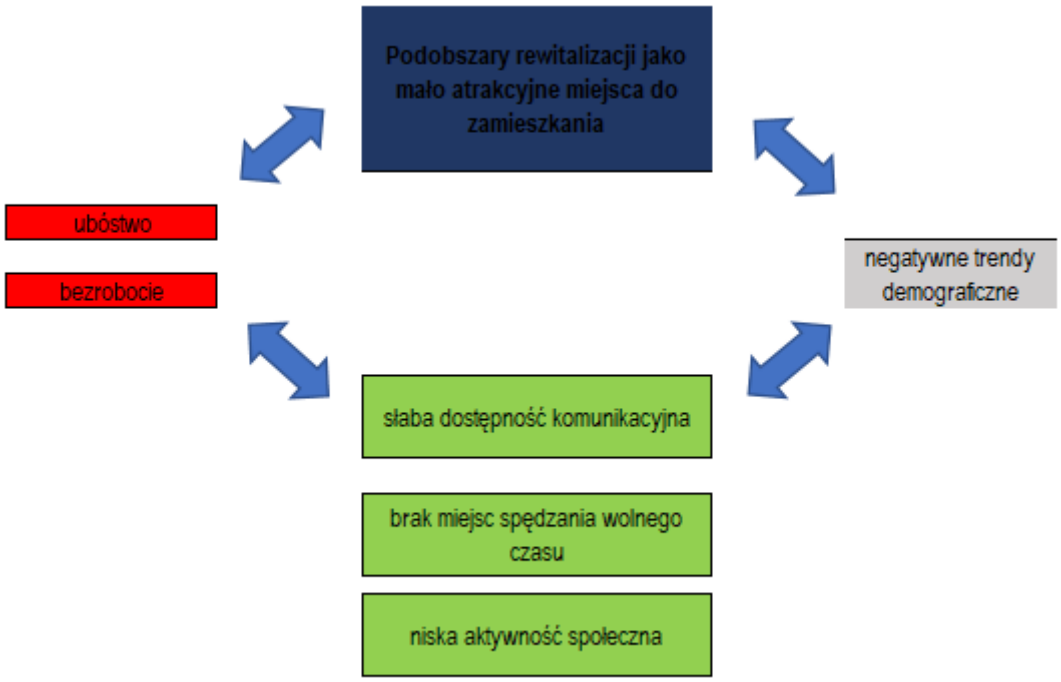
5. Założenia Programu Rewitalizacji

5.1 Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji

Przeprowadzona analiza Gminy wykazała występowanie negatywnych zjawisk w sferze społecznej oraz w sferach gospodarczej, technicznej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz środowiskowej. Potrzeby mieszkańców odnoszą się przede wszystkim do sfery społecznej i obejmują przede wszystkim przeciwdziałaniu ubóstwu i bezrobociu, aktywizację społeczną w odniesieniu do różnych grup, szczególnie mieszkańców wsi, seniorów oraz aktywizację społeczną i obywatelską mieszkańców podobszarów rewitalizacji. Dodatkowo ważnym dla mieszkańców zagadnieniem jest podniesienie jakości życia poprzez poprawę jakości przestrzeni publicznej i udostępnienie miejsc wspólnych na cele działań wspólnych mieszkańców.

Podsumowanie zachodzących relacji problemów i ich przyczyn zdiagnozowanych w poprzednich rozdziałach zostało zilustrowane poniższym schematem.

Schemat 1 Problemy podobszarów rewitalizacji i ich przyczyny

Źródło: opracowanie własne

Powyższy schemat jednocześnie wskazuje na te zagadnienie (zaznaczone w schemacie na zielono), które powinny zostać w pierwszej kolejności zaadresowane odpowiednimi działaniami rewitalizacyjnymi, w celu zmiany podobszarów rewitalizacji w atrakcyjne miejsca do życia i zamieszkania. Jednocześnie działania te spowodują ograniczenie ubóstwa i bezrobocia (na czerwono) oraz przyczynią się do odwrócenia negatywnych trendów demograficznych (na szaro).

WIZJA REWITALIZACJI:

Podobszary rewitalizacji Gminy Opatówek stają się przyjazną, atrakcyjną przestrzenią do życia, mieszkania i pracy.

Po realizacji poszczególnych przedsięwzięć mieszkańcy wybranych obszarów rewitalizacji są aktywni społecznie, a poszczególne części miasta i sołectwa oferują zbliżony wysoki poziom oferty aktywności kulturalnej i społecznej. Mieszkańcy angażują się w działania na rzecz lokalnej społeczności, liczba osób korzystających z pomocy społecznej stale się zmniejsza.

Podobszary rewitalizacji są przestrzenią zintegrowaną, mieszkańcy poszczególnych części miasta i sołectw żyją na porównywalnym poziomie, pojawiające się problemy społeczne mają charakter krótkotrwały i są szybko rozwiązywane.

Podobszary rewitalizacji po przeprowadzeniu działań rewitalizacyjnych charakteryzują się:

- wysokim poziomem aktywności i integracji mieszkańców, którzy mają pracę i żyją na satysfakcjonującym poziomie, posiadają kompetencje zawodowe i społeczne umożliwiające aktywny udział w życiu społecznym i pracę zarobkową;

- jest szeroka oferta aktywności społecznej i integracyjnej dla osób z różnych grup, w tym w szczególności dla seniorów i młodzieży;

- budynki użyteczności publicznej są ogólnodostępne, dla wszystkich zainteresowanych, są dostosowane i wyposażone na potrzeby podejmowania działań na rzecz różnych grup mieszkańców i ogółu lokalnej społeczności;

- jest wysoki poziom kapitału społecznego, mieszkańcy angażują się w działania na rzecz osiedli i sołectw, aktywnie działają organizacje pozarządowe, w których mieszkańcy rozwijają zainteresowania;

- przestrzeń publiczna jest dostępna, estetycznie i użytecznie zagospodarowana, stanowi miejsce rekreacji oraz możliwość i inspirację do podejmowania wspólnych działań dla mieszkańców.

5.2 Cele rewitalizacji oraz kierunki działań odpowiadające zidentyfikowanym potrzebom

Wizja obszaru rewitalizacji realizowana będzie poprzez przedsięwzięcia rewitalizacyjne, z których każdy wypełnia przyjęty kierunek działań, a wszystkie kierunki dążą do osiągnięcia wspólnego celu. Cel główny został sformułowany na podstawie potrzeb zawartych w przeprowadzonej diagnozie.

Wyniki diagnozy wskazują na konieczność podjęcia przede wszystkim działań, które muszą zostać właściwie zaplanowane i nakierowane na osoby najbardziej potrzebujące wsparcia. Tym działaniom powinny towarzyszyć również działania inwestycyjne, związane z rozbudową /modernizacją różnego

rodzaju infrastruktury, przede wszystkim infrastruktury ukierunkowanej na rozwijanie kompetencji społecznych, obywatelskich i zawodowych dorosłych mieszkańców, zagospodarowanie potencjału seniorów i młodzieży. Tak określone kierunki działań zostały zawarte w poniżej określonych kierunkach rewitalizacji.

Cel główny: Podniesienie jakości życia, integracji oraz aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców podobszarów rewitalizacji

Zapewnienie uwarunkowań do aktywności społecznej mieszkańców oraz zrównoważonego, długotrwałego rozwoju obszarów rewitalizacji, a tym samym podniesienie jakości życia, mieszkania i pracy. Wsparcie mieszkańców podobszarów rewitalizacji w nabywaniu kompetencji społecznych i pobudzanie aktywności społecznej. Wspieranie grup społecznych najbardziej zagrożonych marginalizacją. Dla wsparcia realizacji inicjatyw społecznych zostanie zagospodarowana i zaadaptowana przestrzeń publiczna i zagospodarowane będą budynki gminne, służące mieszkańcom. W szczególności realizowane będą działania ukierunkowane na:

- rozwiązanie dotkliwych problemów społecznych środowiskowa praca socjalna;
- wsparcie aktywności osób zamieszkujących na wsi, utworzenie klubów i świetlic wiejskich, animacja działań społecznych;
- wsparcie aktywności społecznej mieszkańców osiedli, rozwijanie oferty spędzania czasu wolnego i podejmowania inicjatyw integrujących mieszkańców.

6. Lista planowanych przedsięwzięć

Podstawowym kryterium doboru przedsięwzięć była zgodność z wnioskami płynącymi z diagnozy Gminy rozumianymi jako problemy społeczne, gospodarcze, techniczne funkcjonalno-przestrzenne i środowiskowe. Wybrane projekty będą zlokalizowane na podobszarach rewitalizacji lub ich oddziaływanie będzie skierowane głównie do mieszkańców podobszarów rewitalizacji. Projekty inwestycyjne będą wspierające wobec działań o charakterze nieinwestycyjnym, które będą oddziaływać na dany podobszar rewitalizacji.

Poniżej przedstawiono wykaz przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Są to planowane podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne, wraz z ich opisami zawierającymi w odniesieniu do każdego przedsięwzięcia: nazwę i wskazanie podmiotów je realizujących, zakres realizowanych zadań, lokalizację, szacowaną wartość.

Wskazane do realizacji przedsięwzięcia zakreślone są w perspektywie czasowej dostępności środków unijnych, ponieważ ona determinuje w dużej mierze korzystanie z zewnętrznego źródła finansowania. Nie oznacza to jednak zamknięcia procesu rewitalizacji w tej perspektywie czasowej. Planowane do realizacji przedsięwzięcia będą realizowane zależnie od dostępnych środków. Wszystkie poniższe projekty są planowane do realizacji w perspektywie najbliższych lat.

Tabela 21 Lista przedsięwzięć rewitalizacyjnych

lp.	podmiot realizujący	nazwa projektu	zakres realizowanych zadań	Cel / rezultat działania	nazwa podobszaru rewitalizacji ew. inne informacje o lokalizacji	szacowana wartość (PLN)	sposób finansowania
PROJEKTY PODSTAWOWE							
1.	Fundacja „Inicjatywa dla Opatówka”; Gmina Opatówek	Centrum Wolontariatu	Organizacja i prowadzenie Centrum Wolontariatu wpłynie pozytywnie na funkcjonowanie organizacji oraz grup nieformalnych działających na terenie Gminy Opatówek. Prowadzeniem może zając się organizacja pozarządowa. Centrum będzie miejscem spotkań, przede wszystkim młodych ludzi, którzy będą przeszkoleni	- organizacja czasu mieszkańcom Gminy, zwłaszcza młodym ludziom; - szkolenia dla wolontariuszy, poszerzające ich wiedzę; - budowa kapitału społecznego w Gminie Opatówek; - stworzenie miejsca spotkań dla młodych ludzi wokół pomocy innym.	**Opatówek Centrum**	20 000,00	ew. budżet gminy, pozyskanie środków z innych źródeł

			w zakresie wolontariatu, a następnie wspierali wg potrzeb organizacje pozarządowe z Gminy Opatówek.				
2.	Fundacja „Inicjatywa dla Opatówka”; Gmina Opatówek	„Spotkania ze sztuką”	Rozwinięcie realizowanego od 2014 r. projektu „Spotkania ze sztuką” poprzez organizację wydarzeń kulturalnych (przede wszystkim koncertów, a także wystaw, warsztatów, wieczorów literackich, itd.) na terenie sołectw objętych LPR. Dzięki organizacji wydarzeń mieszkańcy zostaną zaproszeni na ciekawe wydarzenia kulturalno-społeczne, które odbędzie się w ich miejscowości.	integracja społeczna mieszkańców poprzez organizację wydarzeń kulturalnych - budowa więzi sąsiedzkich, sołeckich w ramach społeczeństwa obywatelskiego; - zapewnienie ciekawej oferty kulturalnej mieszkańcom niewielkich miejscowości, które na co dzień nie mają możliwości uczestniczenia w takich wydarzeniach.	**wszystkie podobszary rewitalizacji**	20 000,00	ew. budżet gminy, pozyskanie środków z innych źródeł

			Będzie to stanowiło także bodziec do wyjścia z domu, budowy relacji sąsiedzkich oraz zaspokoi potrzeby kulturalne.				
3.	Fundacja „Inicjatywa dla Opatówka”; organizacje pozarządowe z Gminy Opatówek; Gmina Opatówek	Święto Ulicy Kościelnej w Opatówku	W ramach projektu odbędzie się Święto Ulicy Kościelnej: wydarzenie aktywizujące lokalną społeczność skupione wokół jednej z najstarszych ulic miasta (znajdują się przy niej m.in. kościół, GOK, Muzeum, ośrodek zdrowia, park, a kiedyś także zamek). Wydarzenie podzielone jest na kilka części: plenerową (ze stoiskami organizacji, swojskim jadłem,	- aktywizacja społeczna mieszkańców Opatówka i okolic; - tworzenie atrakcyjnej oferty kulturalno -społeczne, zwłaszcza dla młodych mieszkańców; - promocja Opatówka i jego historii, zwłaszcza ul. Kościelnej; - kontynuacja imprezy kulturalnej, która weszła do kalendarza imprez gminy.	**Opatówek Centrum-Szkolna**	10 000,00	Środki własne Fundacji, budżet gminy, pozyskanie środków z innych źródeł

			namiotem zdrowia, samochodami zabytkowymi, itd.), tematyczne warsztaty w GOK-u oraz koncert młodych talentów w Muzeum.				
4.	GOK Opatówek	Tańczyć każdy może	Nauka tańca dla seniorów. Zatrudnienie instruktora tańca. Zajęcia odbywać się będą w istniejących pomieszczeniach bez konieczności ich przystosowywania do projektu.	aktywizacja osób starszych	**Opatówek Centrum-Szkolna** (dla mieszkańców wszystkich podobszarów rewitalizacji)	5 000,00	wkład własny, Gmina Opatówek GOK Opatówek dofinansowanie w ramach rewitalizacji
5.	GOK Opatówek	Spotkajmy się jeszcze raz	Spotkania osób starszych w GOK na różne tematy: zdrowia, wycieczki krajoznawcze, wycieczki rekreacyjne, zajęcia kulinarne, zajęcia z twórcami ludowymi, spotkania integracyjne i wiele	aktywizacja osób starszych	**Opatówek Centrum-Szkolna** (dla mieszkańców wszystkich podobszarów rewitalizacji)	19 000,00	wkład własny, Gmina Opatówek GOK Opatówek dofinansowanie w ramach rewitalizacji

			innych. Spotkania 1 raz w tygodniu				
6.	GOK Opatówek	Poznajemy nasze zabytki i kulturę	Wycieczki krajoznawcze dla seniorów. Poznajemy powiat, województwo, kraj.	aktywizacja osób starszych	**Opatówek Centrum-Szkolna** (dla mieszkańców wszystkich podobszarów rewitalizacji)	5 500,00	wkład własny, Gmina Opatówek GOK Opatówek dofinansowanie w ramach rewitalizacji
7.	GOK Opatówek	Ognisko	Ognisko dla mieszkańców z pieczeniem kiełbasek i śpiewami. Przygotowanie śpiewnika, aby wszyscy włączyli się w śpiew.	Integracja mieszkańców	**wszystkie podobszary rewitalizacji**	2 000,00	wkład własny, Gmina Opatówek GOK Opatówek dofinansowanie w ramach rewitalizacji
8.	Gmina Opatówek	świetlica Cienia Pierwsza	Remont budynku świetlicy, w tym: wymiana pokrycia dachowego, wykonanie elewacji, remont korytarza i schodów, malowanie pomieszczeń	integracja społeczna mieszkańców, aktywizacja osób starszych	**Cienia Pierwsza**	128 211,82	budżet gminy, WRPO konkurs AKO Działanie 9.2 Rewitalizacja obszarów problemowych Poddziałanie 9.2.2 Rewitalizacja miast

							i ich dzielnic, terenów wiejskich, poprzemysłowych i powojskowych
9.	Gmina Opatówek	świetlica Cienia Druga	Remont budynku świetlicy, w tym: wymiana pokrycia dachowego, wykonanie elewacji, remont schodów, remont pomieszczenia kuchennego, remont podłogi – sala, wykonanie sufitu podwieszanego – sala, malowanie pomieszczeń	integracja społeczna mieszkańców, aktywizacja osób starszych	**Cienia Druga**	219 610,62	budżet gminy, WRPO konkurs AKO Działanie 9.2 Rewitalizacja obszarów problemowych Poddziałanie 9.2.2 Rewitalizacja miast i ich dzielnic, terenów wiejskich, poprzemysłowych i powojskowych
10.	Gmina Opatówek	Domek Gotycki tzw. "cukierenka" (dom Zajączka)	Prace budowlane przewidują przeprowadzenie poniższych prac/wymianę lub instalację poniższych elementów: roboty ziemne, żelbetowe i murowe, stropy, stolarka okienno-	integracja społeczna mieszkańców, aktywizacja osób starszych	**Opatówek Centrum-Szkolna** ul. Kościelna	868 561 ,77	budżet gminy, WRPO konkurs AKO Działanie 9.2 Rewitalizacja obszarów problemowych Poddziałanie 9.2.2 Rewitalizacja miast i ich dzielnic, terenów

			drzwiowa, podłoża, posadzki, tynki, okładziny ścian, malowanie, dach - pokrycie, elewacja, zagospodarowanie terenu, wyposażenie, kotłownia, detekcja gazu, przyłącze wodociągowe, sieć wodociągowa, przyłącze kanalizacji sanitarnej, sieć kanalizacji sanitarnej, wewnętrzna instalacja kanalizacji sanitarnej, wewnętrzna instalacja wodociągowa, instalacja CO, wentylacja mechaniczna				wiejskich, poprzemysłowych i powojskowych
11.	Gmina Opatówek	Oficyna w Opatówku	Wykonanie robót budowlanych i prac konserwatorsko-restauratorskich wraz z kolorystyką elewacji zabytkowego budynku oficyny pałacowej	integracja społeczna mieszkańców, aktywizacja osób starszych	**Opatówek Centrum-Szkolna** ul. Kościelna 17 (park, przy ośrodku zdrowia)	482 315,28	budżet gminy, środki zewnętrzne

12.	Gmina Opatówek	Cienia Trzecia świetlica	dokończenie budowy. W tym momencie są tylko same mury i nic więcej (brak stropu, dachu itd.)	integracja społeczna mieszkańców, aktywizacja osób starszych	**Cienia Trzecia**	brak danych	budżet gminy, środki zewnętrzne
13.	Gmina Opatówek	Budowa siłowni zewnętrznej w Rajsku	W ramach projektu powstanie siłownia zewnętrzna składająca się z takich urządzeń jak: wioślarz, wypychacz - przyciągacz, orbitrek oraz wahadło - biegacz - twister.	Celem projektu jest rozwijanie infrastruktury rekreacyjnej i sportowej oraz poprawa jakości życia lokalnej społeczności poprzez utworzenie siłowni na wolnym powietrzu, która stanowić będzie atrakcyjne miejsce spotkań, nawiązywania i utrwalania kontaktów oraz aktywnego wypoczynku mieszkańców Rajska.	**Rajsko** przy budynku Szkoły Podstawowej w Rajsku	12 792,00	budżet gminy
14.	Gmina Opatówek	"Zdrowo i sportowo przy stawach w Opatówku - budowa	W ramach projektu powstanie siłownia zewnętrzna	Główną potrzebą realizacji projektu jest zagospodarowanie	**Opatówek Centrum-Szkolna**	3 3443,70	budżet gminy, Urząd Marszałkowski

		siłowni zewnętrznej"	składająca się z takich urządzeń jak: wioślarz, wypychacz - przyciągacz, nordic - walking, motyl - schodek.	przestrzeni publicznej przez stworzenie miejsca do aktywnego i bezpiecznego rodzinnego wypoczynku na świeżym powietrzu dla całych rodzin.	ul. Poniatowskiego (przy stawach)		w ramach Wielkopolskiej Odnowy Wsi
15.	Gmina Opatówek	Remont przebudowa elewacji oraz pomieszczeń wraz z wymianą pokrycia dachu zabytkowych budynków mieszkalnych wraz z modernizacją ulicy Szkolnej w Opatówku	W ramach projektu zostanie wykonana: - wymiana pokrycia dachu na 3 budynkach - remont elewacji zewnętrznej 3 budynków - remont instalacji grzewczych, elektrycznych i wodno-kanalizacyjnych w 3 budynkach - modernizacja ulicy Szkolnej (350 m) przez wymianę nawierzchni, chodnika, budowę	W budynkach zamieszkują osoby objęte pomocą z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Projekt będzie miał na celu odnowienie zdegradowanych budynków mieszkalnych oraz przywrócenie im nowego wyglądu. Modernizacja ulicy Szkolnej spowoduje ograniczenie emisji hałasu oraz poprawę zdrowia mieszkańców.	**Opatówek Centrum-Szkolna** ul. Szkolna	1 412 000,00	budżet gminy, WRPO konkurs AKO Działanie 9.2 Rewitalizacja obszarów problemowych Poddziałanie 9.2.2 Rewitalizacja miast i ich dzielnic, terenów wiejskich, poprzemysłowych i powojskowych

			parkingu oraz placu manewrowego				
16.	Gmina Opatówek	Termomodernizacja wraz z przebudową rozbudową i zmianą sposobu użytkowania budynku byłego dworca PKP na cele kulturalne, oświatowe i rekreacyjne w m. Opatówek	W ramach projektu wykonane zostaną: -wymiana i naprawa tynków - odwodnienie fundamentów - ocieplenie zewnętrznych ścian budynku - wykonanie instalacji CO - wykonanie instalacji gazu i kotłowni gazowej	Wyremontowany budynek mógłby być wykorzystany na zebrania, spotkania, byłby do dyspozycji GOK-u na prace z dziećmi i młodzieżą oraz stowarzyszeń działających na terenie gminy. Budynek po byłym dworcu PKP znajduje się w bezpiecznym miejscu, z dużym placem parkingowym i świetnie nadaje się na opisany cel.	**poza obszarem rewitalizacji** Opatówek ul. Dworcowa	1 132 801,75	budżet gminy, WRPO Działanie 4.4 Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego Poddziałanie 4.4.4 Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego w ramach ZIT dla rozwoju AKO

17.	Gmina Opatówek	Renowacja elewacji domu Fiedlera, obiektu biblioteki, przedszkola i apteki przy ul. Kościelnej 2 w Opatówku	W ramach inwestycji przewidziano: - wykonanie naprawy tynków, - rekonstrukcję ubytków gzymsów i opasek okiennych, - ocieplenie ściany, - zagruntowanie i malowanie elewacji, - wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, - wykonanie obróbek blacharskich.	Celem projektu jest zachowanie lokalnego dziedzictwa kulturowego, historycznego i przyrodniczego sprzyjającego wzrostowi zaangażowania społeczeństwa w jego ochronę i wykorzystanie przez wykonanie renowacji elewacji Domu Fiedlera, obiektu biblioteki, przedszkola i apteki przy ul. Kościelnej 2 w Opatówku.	**Opatówek Centrum-Szkolna** Opatówek ul. Kościelna 2	344 444,03	budżet gminy PROW Oś IV - LEADER Wdrażanie lokalnych strategii rozwój Poddziałanie 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”

PROJEKTY UZUPEŁNIAJĄCE							
16.	Gmina Opatówek	Aglomeracja Kalisko - Ostrowska przyjazna rowerzystom - Budowa ścieżek rowerowych Zadanie pn. Budowa dróg dla rowerów/ścieżek rowerowych, z punktami przesiadkowymi/ parkingami P&R i B&R samoobsługowymi stacjami/ puntami napraw rowerów oraz niezbędną infrastrukturą uzupełniającą - w ramach rozbudowy drogi powiatowej nr 4327 P na odcinku Tłokinia Kościelna - Rożdżały	Przedsięwzięcie obejmuje wykonanie ścieżki rowerowej o nawierzchni bitumicznej o długości ok. 1400 mb.	Rozbudowa istniejącej drogi o powiatowej o budowę ścieżki rowerowej ma na celu zmniejszenie ruchu pojazdów samochodowych, ograniczenie hałasu i ograniczenie emisji spalin	**Rożdżały** Tłokinia Kościelna (poza obszarem rewitalizacji)	793 425,12	budżet gminy, WRPO konkurs w ramach AKO

17.	Gmina Opatówek	Przebudowa nawierzchni drogi gminnej w m. Rożdżały - Słoneczna			**Rożdżały**	70 000,00	budżet gminy
18.	Gmina Opatówek	Rozbudowa i przebudowa istniejącej oczyszczalni ścieków dla Gminy Opatówek	Przedmiotem zamówienia są roboty budowlane w zakresie budowy i rozbudowy istniejącej oczyszczalni ścieków dla gminy Opatówek, biologiczno-mechanicznej o docelowej przepustowości Q=1220 m3/d, z zastosowaniem technologii osadu czynnego w układzie przepływowym ciągłym z pionowymi osadnikami wtórnymi wraz z jej rozruchem technologicznym.	Poprawa gospodarki wodno - ściekowej na terenie Gminy	**Opatówek Centrum-Szkolna** Opatówek ul. Parkowa	7 639 157,19	budżet gminy, WRPO Działanie 4.3 Gospodarka wodno - ściekowa Poddziałanie 4.3.1. Gospodarka wodno-ściekowa

19.	Gmina Opatówek	Przebudowa drogi gminnej Rajsko	W ramach projektu zostanie wykonana nowa nawierzchnia drogi z chodnikiem i placem manewrowym	Przebudowa drogi wpłynie również na poprawę standardu życia społeczności lokalnej i warunków funkcjonowania podmiotów gospodarczych dzięki zmniejszeniu liczby wypadków i kolizji a także polepszenie stanu środowiska naturalnego (zmniejszenie spalin oraz poziomu hałasu i wibracji, poprawa estetyki krajobrazu). Dzięki przebudowie drogi polepszy się jej standard, bezpieczeństwo i rozwój regionu.	**Rajsko**	170 000,00	budżet gminy

7. Realizacja Programu Rewitalizacji

7.1 Mechanizmy integrowania działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Program Rewitalizacji dla Gminy Opatówek stanowi dokument otwarty. Poddawany będzie systematycznej, okresowej analizie i ocenie oraz będzie w razie potrzeby aktualizowany celem dostosowania do zmieniających się uwarunkowań, w szczególności w zakresie określenia lub doprecyzowania konkretnych projektów realizowanych w ramach rewitalizacji. Analiza, ocena i aktualizacja Programu odbywać się będzie w oparciu o zasadę współpracy z zainteresowanymi partnerami.

Monitorowaniu, ocenie realizacji Programu i jego aktualizacji służyć będzie system współpracy pomiędzy podmiotami Programu oraz zaprojektowaniu osiągnięcia wskaźników rezultatów i oddziaływania.

Plan działań dla przebiegu procesu rewitalizacji i informacje o jego realizacji zostaną określone w zależności od możliwości pozyskania środków, w tym konkursów organizowanych przez poszczególne instytucje. Przebieg i kolejność realizacji poszczególnych zadań zostanie określona w przedziałach czasowych. Zakładany plan realizacji będzie uwzględniał finansowanie fakultatywne, tj. wsparcie realizacji działań poprzez dofinansowanie ze środków zewnętrznych, o ile będzie możliwe ich pozyskanie, lub finansowanie działania ze środków własnych Gminy, o ile pozyskanie dofinansowania zewnętrznego nie będzie możliwe. Analiza osiągniętych w danym okresie realizacji Programu wskaźników będzie dokonywana nie rzadziej niż raz na rok według określonego harmonogramu.

Program Rewitalizacji będzie wdrażany przy uwzględnieniu szerokiej partycypacji społecznej, realizowanej przez cały okres wdrażania LPR. Partycypacja społeczna oznacza realizację wszystkich poniżej wskazanych działań:

- informowanie mieszkańców o wszelkich planowanych działaniach dotyczących rewitalizacji;
- inicjowanie i moderowanie debaty publicznej dotyczącej zagospodarowania przestrzeni publicznej lub nadzór w przypadku zlecenia tego działania;
- wspieranie aktywności organizacji pozarządowych i innych grup mieszkańców podejmujących działania dotyczące rewitalizacji;
- w miarę możliwości uwzględnianie w planach rewitalizacji propozycji i stanowisk prezentowanych przez przedstawicieli mieszkańców.

Wszelkie działania partycypacyjne będą ukierunkowane na określenie konkretnych działań rewitalizacyjnych maksymalnie dopasowanych do potrzeb mieszkańców oraz wypracowanie kompromisowego stanowiska, gdy zgłaszane propozycje będą mocno rozbieżne lub wykluczające się.

7.2 Szacunkowe ramy finansowe

Szacunkowy łączny koszt realizacji LPR w zakresie przedsięwzięć podstawowych i uzupełniających wyniesie **13 388 263,28 zł,** w tym **5 509 106,09** zł to koszt realizacji przedsięwzięć podstawowych, a **7 879 157,19** zł to kwota na działania uzupełniające.

Ramy finansowe Programu Rewitalizacji wraz z szacunkowym wskazaniem środków finansowych ze źródeł unijnych, publicznych i prywatnych stanowią sumę całkowitej wartości planowanych do realizacji zadań. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne będą finansowane ze środków unijnych (głównie poprzez Regionalny Program Operacyjny Województwa Wielkopolskiego) i krajowych, a także środki budżetu gminy oraz podmiotów społecznych. Lista planowanych przedsięwzięć ma charakter indykatywny. Należy przez to rozumieć, iż dopuszczalne są modyfikacje dotyczące zarówno ich zakresu, jak i wartości, a realizacja poszczególnych zadań będzie uzależniona od bieżących możliwości finansowych podmiotów i instytucji odpowiedzialnych za ich wdrożenie.

7.3 Struktura zarządzania realizacją Programu

Warunkiem obowiązywania LPR jako aktu prawa funkcjonującego jest jego przyjęcie do realizacji na mocy Uchwały Rady Miejskiej Gminy Opatówek. System wdrażania Programu będzie zgodny z wymogami określonymi dla wdrażania poszczególnych projektów określonymi w aktach prawnych związanych z wdrażaniem funduszy strukturalnych oraz w innych obowiązujących dokumentach merytorycznych i aktach prawnych. Podmioty korzystające ze środków finansowych Unii Europejskiej są zobowiązane przestrzegać przepisów, zasad i procedur wspólnotowych. Realizacja poszczególnych projektów LPR będzie opierać się na systemie wdrażania pomocy strukturalnej Unii Europejskiej oraz na zasadach wydatkowania środków według źródeł ich pochodzenia.

Nadzór nad całością realizowanych projektów objętych Programem Rewitalizacji sprawuje Burmistrz Gminy Opatówek. Nadzór nad kwestiami finansowymi związanymi z realizacją projektów sprawuje Skarbnik (zgodnie ze statutem).

Okresowa aktualizacja LPR prowadzona będzie we współpracy z osobami i instytucjami, w tym z organizacjami pozarządowymi ważnymi z punktu widzenia wdrażania LPR. Zmiany LPR będą opiniowane zatwierdzane przez Radę Miejską Gminy w drodze uchwały. Za przygotowanie merytoryczne i formalne zaproponowanych zmian odpowiadać będzie Sekretarz, który będzie współpracował z pracownikami właściwych wydziałów merytorycznych. Poszczególne zadania merytoryczne będą realizowane przez właściwe komórki i zgodnie z kompetencjami.

Zarządzanie wdrażaniem rewitalizacji będzie realizowane przez Urząd Miejski Gminy, w tym zadanie koordynacji procesów i organizowania spotkań, a zatem w tym zakresie nie generuje dodatkowych kosztów.

8. Partycypacja społeczna

8.1 Mechanizmy włączenia interesariuszy

Program Rewitalizacji jest dokumentem o charakterze strategicznym. Skutki jego wdrożenia obejmują podmioty zlokalizowane na rewitalizowanych obszarach. W związku z tym, konieczne jest zaangażowanie przedstawicieli różnych grup interesariuszy do prac zarówno w proces przygotowania Programu Rewitalizacji, jak i w proces jego wdrażania, monitorowania oraz ewaluacji. Aktywny udział interesariuszy jest koniecznym warunkiem powodzenia długofalowego rozwoju obszarów znajdujących się w sytuacji kryzysowej. Interesariuszami rewitalizacji podobszarów na terenie Gminy Opatówek są w szczególności:

- Urząd Miejski Gminy w Opatówku i jednostki organizacyjne mu podległe;
- mieszkańcy Gminy Opatówek, w tym przede wszystkim mieszkańcy podobszarów rewitalizacji;
- przedsiębiorcy z terenu Gminy Opatówek;
- organizacje pozarządowe działające na terenie Gminny Opatówek i kierujące swoje działania do mieszkańców podobszarów rewitalizacji;
- inne podmioty zainteresowane realizacją Programu Rewitalizacji.

8.2 Udział interesariuszy w procesie tworzenia Programu Rewitalizacji

Program Rewitalizacji jest wypracowywany przez samorząd gminny i mieszkańców i poddawany dyskusji w oparciu o diagnozę lokalnych problemów społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych. Podmiotem odpowiedzialnym za proces przygotowania Programu Rewitalizacji jest Gmina Opatówek, jednak prace nad przygotowaniem Programu, jego aktualizacją, a także wdrażanie opierają się na współpracy z różnymi interesariuszami.

Fundamentem działań na każdym etapie procesu rewitalizacji jest partycypacja społeczna. W celu prawidłowego przeprowadzenia rewitalizacji i odniesienia sukcesu w tym zakresie, konieczne jest podjęcie wspólnych wysiłków przez różne podmioty. Dlatego też istotne jest, aby wszyscy interesariusze brali czynny udział na etapie diagnozowania, programowania, wdrażania i monitorowania procesu rewitalizacji. Sposób włączenia interesariuszy w proces opracowania Programu Rewitalizacji na terenie Gminy Opatówek opierał się na przeprowadzaniu różnych form konsultacji społecznych do których należy zaliczyć:

- ankietyzację;
- spotkania informacyjne i warsztatowe;
- zbieranie uwag w postaci papierowej lub elektronicznej.

W ramach opracowywania Programu Rewitalizacji wybrano wyżej wymienione techniki, ponieważ są one popularne, nieskomplikowane i dążą do bezpośredniego zaangażowania całej społeczności Gminy w proces rewitalizacji. Aby zapewnić jak największy udział mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji

pozarządowych i innych interesariuszy rewitalizacji, o każdej z form konsultacji zostali wcześniej powiadomieni poprzez ogłoszenie na stronie internetowej Gminy oraz poprzez kontakt e-mail z liderami lokalnych społeczności.

Pierwszym etapem opracowania Programu Rewitalizacji było określenie czynników i zjawisk kryzysowych, które występują na terenie Gminy, a następnie ustalenie, gdzie skala tych problemów jest największa i gdzie występują najpilniejsze potrzeby rewitalizacyjne.

Kolejnym elementem prowadzenia konsultacji były spotkania z mieszkańcami, które pozwoliły na wyjaśnienie istoty rewitalizacji oraz zebranie bezpośrednio od osób zamieszkujących na terenie Gminy propozycji działań. Spotkania obejmowały wprowadzenie w tematykę rewitalizacji, zakres planowanych i możliwych do realizacji w ramach rewitalizacji działań oraz pracę warsztatową podczas której uczestnicy spotkań identyfikowali ważne dla siebie kwestie i zgłaszali propozycje działań.

Celem wszystkich tych działań było upowszechnienie wiedzy o rozpoczynającym się procesie rewitalizacji oraz zachęcenie mieszkańców do aktywnego udziału w planowaniu i później w realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Zarówno informacje uzyskane w trakcie spotkań, jak i wyniki badania ankietowego, uzupełniły dane statystyczne, co pozwoliło na określenie głównych problemów na terenie Gminy i ustalenie, gdzie występuje ich największa koncentracja oraz jaka jest specyfika i uwarunkowania lokalne.

Kolejną z przeprowadzonych form konsultacji społecznych było przeprowadzenie ankiety. W ankiecie anonimowo wypowiadali się na temat problemów, jakie występują na terenie Gminy, obszarów gdzie koncentracja negatywnych zjawisk społecznych jest największa oraz koniecznych do przeprowadzenia zadań rewitalizacyjnych. Ankieta składała się z 7 pytań. W ankiecie wzięło udział 54 mieszkańców Gminy z różnych części miasta i sołectw.

Po opracowaniu wstępnej wersji dokumentu, został on poddany konsultacjom społecznym. Dokument został wyłożony na 7 dni w formie elektronicznej na stronie internetowej Gminy. We wskazanym czasie wszyscy zainteresowani mogli złożyć uwagi i wnioski do dokumentu (w wersji papierowej i elektronicznej).

Podsumowując należy podkreślić, że interesariusze mieli możliwość aktywnego udziału w pracach nad opracowaniem Programu Rewitalizacji, a przedstawiciele instytucji i organizacji z tej możliwości aktywnie skorzystali. W ramach ankietyzacji, spotkań i wyłożenia dokumentu do wglądu publicznego mieszkańcy mieli możliwość wskazania problemów jakie występują na terenie Gminy. Ponadto mieszkańcy Gminy odnieśli się podczas spotkań do propozycji obszaru jaki wyznaczono zaplanowano w ramach Programu Rewitalizacji, by dane obszary wyprowadzić ze stanu kryzysowego oraz przedstawiali propozycje własnych przedsięwzięć, które zostały uwzględnione w przedmiotowym dokumencie. Zorganizowane spotkania i warsztaty pozwoliły na wyjaśnienie problematyki rewitalizacji, a dyskusje (podczas spotkań warsztatowych) na temat problemów jakie występują na terenie Gminy oraz przewidzianych do realizacji zadań, dostarczyły konkretnych sugestii od mieszkańców, zawartych następnie w Programie Rewitalizacji.

Wspólna analiza możliwości rozwojowych i zgłoszone projekty przyczynią się niewątpliwie do pełnej realizacji Programu Rewitalizacji. Wnioski z każdego rodzaju badania zawarto w odpowiednich rozdziałach dotyczących diagnozy oraz charakterystyki obszaru rewitalizacji.

8.3 Sposób włączenia interesariuszy we wdrażanie

Ze względu na planowane przedsięwzięcia, katalog interesariuszy jest szeroki i otwarty. Głównym sposobem włączenia interesariuszy w proces wdrażania Programu Rewitalizacji będzie ich aktywny udział w przewidzianych do realizacji działaniach. Interesariusze Programu Rewitalizacji będą wdrażali i monitorowali działania dotyczące aktywizacji społecznej, likwidacji negatywnych zjawisk społecznych, działań o charakterze infrastrukturalnym, środowiskowym i przestrzenno-funkcjonalnym, co pozwoli na pełną realizację Programu Rewitalizacji. Poniżej przedstawiono głównych interesariuszy rewitalizacji i ich zadania wynikające z procesu wdrażania Programu Rewitalizacji.

Gmina Opatówek - odgrywa kluczową rolę w procesie wdrażania Programu Rewitalizacji. To główny podmiot inicjujący proces rewitalizacji na wyznaczonych obszarach oraz stwarzający uwarunkowania formalne do jego realizacji. Gmina odgrywa podstawową rolę w planowaniu przewidzianych do realizacji działań w wymiarze społecznym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym i środowiskowym. Ponadto tworzy podstawy prawne i formalne, które umożliwiają uczestnictwo w procesie rewitalizacji pozostałych interesariuszy. W sposób bezpośredni wywiera wpływ na poprawę jakości życia mieszkańców obszarów rewitalizacji.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej – jest to podmiot, który odgrywa zasadniczą rolę w społecznym aspekcie rewitalizacji. GOPS będzie jednym z głównych realizatorów i koordynatorów przeprowadzonych projektów „miękkich". Ponadto odegra on główną rolę podczas oceny efektów rewitalizacji – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej posiada bowiem niezbędne dane na temat rodzaju udzielonych świadczeń społecznych, liczby osób pobierających świadczenia, a także skali problemów występujących na danym obszarze. Na podstawie tych danych możliwe będzie ustalenie zasięgu i zakresu koniecznych projektów mających na celu ograniczenie wykluczenia społecznego, ubóstwa czy też innych problemów społecznych.

Mieszkańcy Gminy Opatówek – w kontekście interesariuszy rewitalizacji należy wziąć pod uwagę przede wszystkim mieszkańców obszarów wyznaczonych do rewitalizacji. Będą oni bowiem głównymi beneficjentami przedsięwzięć zaplanowanych w ramach rewitalizacji. Mieszkańcy będą mieli duży wpływ na ostateczny zakres realizowanych zadań. W ramach rewitalizacji przewidziano bowiem m.in. projekty aktywizacji społecznej i integracji, przy czym szczegółowy ich zakres będzie zależny od potrzeb danej grupy docelowej. Zakres zajęć będzie uwarunkowany posiadanymi kompetencjami oraz zainteresowaniami rekrutowanych uczestników zajęć. Głównym zadaniem mieszkańców w procesie rewitalizacji będzie zatem aktywny udział i zaangażowanie w realizowane projekty, tak aby jak najlepiej zrealizować zaplanowane cele rewitalizacji. Dzięki projektom „miękkim" poprawie ulegnie sytuacja społeczna i finansowa mieszkańców przedmiotowego obszaru, natomiast działania infrastrukturalne przyczynią się do podniesienia komfortu życia i integracji społecznej.

Do interesariuszy rewitalizacji należy także zaliczyć pozostałych mieszkańców Gminy, zamieszkujących tereny poza podobszarami rewitalizacji. Dzięki przedsięwzięciom rewitalizacyjnym ograniczone zostaną negatywne zjawiska społeczne występujące na terenie całej Gminy, co pozytywnie wpłynie na komfort życia wszystkich mieszkańców. Działania skierowane do mieszkańców podobszarów rewitalizowanych przyczynią się do zwiększenia ich aktywności i zaangażowania w życie Gminy, co również przyniesie zasadnicze korzyści dla pozostałych mieszkańców. Głównym zadaniem mieszkańców Gminy spoza obszarów rewitalizowanych, będzie wspieranie wszystkich interesariuszy rewitalizacji w integracji społecznej i aktywizacji.

Przedsiębiorcy będą zachęcani do tego, żeby włączyć się w realizację Programu Rewitalizacji, aby jako firmy realizowali działania inwestycyjne zaplanowane w procesie rewitalizacji. Przedsiębiorcy mogą także angażować mieszkańców Gminy jako pracowników do wykonania poszczególnych zadań. Mogą także zaangażować własne zasoby (środki finansowe) w rozszerzenie oddziaływania rewitalizacji poprzez poprawę jakości przestrzeni publicznej.

Organizacje pozarządowe - uzupełniają działania instytucji państwowych i prywatnych w zakresie pomocy i aktywizacji obywateli na różnych płaszczyznach życia. Jednostki te działają z własnej inicjatywy na rzecz wybranego interesu publicznego, ich celem nie jest osiąganie zysku. Jednocześnie organizacje pozarządowe często są najbliżej odbiorców realizowanych przez siebie zadań, podejmują swoją aktywność ponieważ dostrzegają konieczność zmiany, a nie dlatego, że wymaga tego realizacja określonych zapisów. Organizacje pozarządowe często są także inicjatorem i realizatorem innowacji oraz partnerem dla jednostek samorządowych w realizacji działań społecznych i socjalnych na rzecz mieszkańców.

9. Komplementarność Programu

Warunkiem skutecznego zrealizowania zintegrowanych projektów i połączenia pól działań jest włączenie, koordynacja i kooperacja różnych instytucji samorządowych, instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, związków i inicjatyw obywatelskich. Dlatego też komplementarność pomiędzy poszczególnymi projektami i przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym LPR zostanie zapewniona poprzez powierzenie nadzoru nad realizacją wszystkich przedsięwzięć Burmistrzowi Gminy, który w realizacji zadań związanych z rewitalizacją będzie wspierany przez merytoryczne referaty lub komórki Urzędu Miejskiego Gminy.

9.1 Komplementarność przestrzenna i problemowa

W ramach Programu komplementarność przestrzenna została zapewniona poprzez zaplanowanie przedsięwzięć skoncentrowanych terytorialnie i nakierowanych na rozwiązanie konkretnego problemu w danym miejscu. Planowane przedsięwzięcia będą realizowane w taki sposób, aby nie dopuścić do przenoszenia problemu w inne miejsca. Rewitalizacja ma doprowadzić do rozwiązania problemu w danym miejscu i nie doprowadzać do jego „pozbycia" się i przeniesienia do innej części Gminy lub poza jej granice.

Podczas szczegółowego planowania poszczególnych projektów będą analizowane ich wzajemne relacje w celu zapewnienia najlepszego łącznego efektu. Realizacja przedsięwzięć będzie miała na celu poprawę sytuacji na całym obszarze rewitalizacji, a nie tylko w konkretnej lokalizacji.

Kluczowe dla zachowania tego wymiaru komplementarności było zaangażowanie, zarówno na etapie tworzenia Programu Rewitalizacji, jak i planowanej jego realizacji - aktywnych podmiotów spoza obszaru rewitalizacji (oprócz podmiotów z obszaru rewitalizacji). Chodzi przede wszystkim o działania służące aktywizacji społecznej i integracji. Pozwala to na osiągnięcie efektu synergicznego z działaniami prowadzonymi przez podmioty z obszaru rewitalizacji.

Ponadto, zastosowano „grzebieniową" metodę programowania. Wszystkie przedsięwzięcia stanowią odpowiedź na zidentyfikowane problemy wskazane w części diagnostycznej dokumentu oraz będą uwzględniały konieczność odniesienia do problemów społecznych.

Oznacza to, że zawarta w niniejszym Programie Lista projektów podstawowych jest listą bazową, która zawiera działania planowane do realizacji przez Urząd Miejski Gminy. Wszelkie inne działania, wpisujące się w zakres działań rewitalizacyjnych, mają charakter drugorzędny wobec przyjętych, i będą określane w taki sposób, żeby uzupełniały lub rozwijały działania wskazane w LPR. Zróżnicowanie tematyczne projektów, przewidzianych do realizacji ze wsparciem UE, będzie skutkować (pod warunkiem uzyskania dofinansowania) połączeniem wsparcia z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego ze wsparciem z Europejskiego Funduszu Społecznego. Realizowanie projektów z listy przedsięwzięć podstawowych oraz przedsięwzięć uzupełniających ma na celu objęcie wsparciem całego obszaru rewitalizacji. Projekty i przedsięwzięcia dopełniają się wzajemnie, aby uniknąć działań pojedynczych, ze sobą nie powiązanych oraz zminimalizować ryzyko przesunięcia problemów społecznych na inne obszary.

9.2 Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

Zarządzanie LPR zbudowano na dotychczasowych doświadczeniach, jak również nowych trendach w tym zakresie. Wzięto pod uwagę szczególnie istotny aspekt partycypacji społecznej i uczestnictwa poszczególnych osób i podmiotów w procedurach wdrażania LPR. Dlatego też zaproponowana struktura zarządzania LPR uwzględnia zarówno partycypację społeczną jak również udział dotychczasowej struktury Urzędu Gminy i koordynacji podejmowanych działań.

Zarządzaniem realizacją Programu Rewitalizacji będzie zajmował się Urząd Miejski Gminy, który będzie odpowiedzialny za inicjowanie działań obejmujących przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji, za zapewnienie aktywnego udziału interesariuszy rewitalizacji w procesie partycypacji społecznej oraz obsługę organizacyjną i administracyjną wdrażania Programu Rewitalizacji. System zarządzania Programem Rewitalizacji zapewnia ponadto partycypację interesariuszy procesu rewitalizacji, co wzmacnia komplementarność proceduralno-instytucjonalną.

9.3 Komplementarność źródeł finansowania

Inicjowanie dialogu społecznego z interesariuszami procesu rewitalizacji pozwoli uzyskać także komplementarność funduszy poprzez możliwość uzyskania wsparcia finansowego dla działań podejmowanych przez podmioty inne niż Urząd Miejski Gminy. W szczególności wskazane jest podjęcie działań przez podmioty zarządzające budynkami mieszkalnymi i użytkowymi oraz prywatnych inwestorów, co umożliwi kompleksową przemianę przestrzeni publicznej. Przy założeniu, że stymulowanie zdolności inwestycyjnych ma kluczowe znaczenie dla dynamiki pożądanych zmian, należy położyć nacisk na zdolność łączenia prywatnych i publicznych źródeł finansowania.

Komplementarność źródeł finansowania, w kontekście polityki spójności 2014-2020, oznacza także, że /przedsięwzięcia rewitalizacyjne, wynikające z Programu Rewitalizacji opierają się na konieczności umiejętnego uzupełniania i łączenia wsparcia ze środków EFRR, EFS i FS z wykluczeniem ryzyka podwójnego dofinansowania

Spis tabel

Tabela 1 Wskaźniki służące analizie zróżnicowania jednostek analitycznych 12
Tabela 2 Liczba mieszkańców poszczególnych jednostek 15
Tabela 3 WSKAŹNIK DELIMITACYJNY - zmiany demograficzne w Gminie 16
Tabela 4 Zmiany w strukturze wiekowej mieszkańców Gminy 18
Tabela 5 Struktura wiekowa mieszkańców poszczególnych jednostek 18
Tabela 6 WSKAŹNIK DELIMITACYJNY – wskaźnik obciążenia demograficznego 20
Tabela 7 WSKAŹNIK DELIMITACYJNY – świadczeniobiorcy GOPS 21
Tabela 8 WSKAŹNIK DELIMITACYJNY – poziom bezrobocia 23
Tabela 9 Liczba niebieskich kart w latach 2011-2016 i przestępstw w 2016 r. 24
Tabela 10 WSKAŹNIK DELIMITACYJNY – kapitał społeczny 26
Tabela 11 Wykaz organizacji pozarządowych zarejestrowanych w poszczególnych jednostkach 27
Tabela 12 WSKAŹNIK DELIMITACYJNY – frekwencja wyborcza 28
Tabela 13 WSKAŹNIK DELIMITACYJNY – podmioty gospodarcze 30
Tabela 14 WSKAŹNIKI DELIMITACYJNE – zabytki i budynki komunalne 31
Tabela 15 WSKAŹNIK DELIMITACYJNY – dostępność transportu publicznego 33
Tabela 16 WSKAŹNIK DELIMITACYJNY - liczba obiektów rekreacyjnych 34
Tabela 17 WSKAŹNIK DELIMITACYJNY – materiały budowlane zawierające azbest 35
Tabela 18 Podsumowanie analizy wskaźnikowej w zakresie sfery społecznej 44
Tabela 19 Podsumowanie analizy wskaźnikowej w zakresie pozostałych sfer 45
Tabela 20 Obszar rewitalizacji w Gminie Opatówek 46
Tabela 21 Lista przedsięwzięć rewitalizacyjnych 53

Spis map

Mapa 1 Jednostki referencyjne wydzielone w Gminie 10
Mapa 2 Obszary rewitalizacji na terenie Gminy 47
Mapa 3 Obszar rewitalizacji na terenie miasta 48